

De overstap van vso naar mbo

Hoe kan de overstap worden versoepeld?

- CONCEPTEINDRAPPORT -

Auteurs

Denise Bijman
Suna Duysak
Kaya Noll
Niels Raaijmakers
Jacob van der Wel
Tessa van der Veen

Amsterdam, 4 september 2023
Publicatienr. 22154

© 2023 Regioplan, in opdracht van Ingrado

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding voor dit onderzoek	1
1.2 Doelstelling en vraagstelling	1
1.3 Onderzoeksopzet	2
1.4 Leeswijzer	3
2 Zicht op instroom vanuit vso in mbo	5
2.1 Instroom en studiesucces van voormalig vso-leerlingen in het mbo	5
2.2 Mate waarin Doorstroompunt zicht heeft op voormalig vso-leerlingen in het mbo	8
2.3 Conclusies zicht op instroom	10
3 Knelpunten voor en tijdens de overstap	12
3.1 Knelpunten volgens de Doorstroomcoördinatoren	12
3.2 Knelpunten voor en tijdens de overstap van vso naar mbo	13
3.3 Knelpunten in deze fase vanuit het perspectief van de Doorstroomcoördinatoren	14
3.4 Conclusies knelpunten voor en tijdens de overstap	15
4 Voormalige vso-leerlingen in het mbo	17
4.1 Knelpunten tijdens de mbo-opleiding	17
4.2 Knelpunten tijdens mbo-opleiding volgens de Doorstroomcoördinatoren	18
4.3 Conclusies knelpunten tijdens de mbo-opleiding	19
5 Initiatieven om de overstap te versoepelen	22
5.1 Suggesties voor het versoepelen van de overstap	22
5.2 Initiatieven volgens de Doorstroomcoördinatoren	23
5.3 Initiatieven in de praktijk	25
5.4 Conclusies initiatieven	35
6 Samenvatting en conclusie	38
6.1 De uitval van (voormalig) vso-leerlingen in het mbo	38
6.2 Knelpunten waar (voormalig) vso-leerlingen tegenaan lopen tijdens en na de overstap	38
6.3 Initiatieven om (voormalige) vso-leerlingen te doen slagen in het mbo	39
6.4 Voorwaarden om de overstap succesvoller te laten verlopen	40
Literatuuroverzicht	43

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor dit onderzoek

Al langere tijd zijn er in het veld signalen dat de overstap van het vso naar mbo niet soepel gaat. Leerlingen die vanuit het vso doorstromen naar het mbo ervaren verschillende knelpunten. Deze lopen uiteen van een slechte oriëntatie of inschatting van de match tussen de opleiding en de ondersteuningsbehoefte/beperking tot het ontbreken van voldoende passende begeleiding binnen het mbo. Ook de mate van studiesucces na instroom in het mbo (zoals de frequentie van doorstroom naar hogere niveaus, switch tussen opleidingen, gediplomeerde uitstroom binnen de nominale studieduur) blijft achter ten opzichte van studenten zonder vso-achtergrond.¹ Verdiepend inzicht in waar deze specifieke groep leerlingen tegenaan loopt ontbreekt echter nog.

Als reactie op het onderzoeksrapport van de Inspectie van het Onderwijs (Staat van het Onderwijs (2021)), waarin bovenbeschreven achterstanden en problemen van vso-leerlingen aan de orde komen, dienden de Kamerleden Westerveld en Kwint een motie in (d.d. 17 juni 2021). In de motie verzoeken ze de regering te inventariseren wat er nodig is om een passend onderwijsaanbod te bieden aan mensen met een handicap en/of neurodivergentie in het mbo. Ze leggen daarbij de focus op wat daarvoor nodig is qua ondersteuning, lesmiddelen en andere voorwaarden.

Mede naar aanleiding van deze motie en de signalen uit het veld heeft Ingrado aan RegioPlan gevraagd om een onderzoek uit te voeren om meer inzicht te krijgen in de oorzaken van voortijdige schooluitval van voormalige vso-leerlingen in het mbo. In deze rapportage doen we verslag van onze bevindingen.

1.2 Doelstelling en vraagstelling

De doelstelling van dit onderzoek is:

Hoofddoelstelling

- Het vso, mbo en het Doorstroompunt (voorheen RMC)² *handvatten* bieden bij het terugdringen van voortijdig schoolverlaten en uitval van voormalige vso-leerlingen in het mbo door middel van *inzicht in de oorzaken* van uitval van deze studenten en de presentatie van *goede voorbeelden uit de praktijk* die deze oorzaken succesvol aanpakken.

Daarvoor moet het onderzoek inzicht geven in:

- de verschillende *soorten initiatieven* die vanuit onderwijs (vso en mbo), Doorstroompunt en in *onderlinge samenwerking* worden genomen om in de *voorbereiding en tijdens deze overstap* de studenten met een vso-achtergrond te ondersteunen;
- welke mate de initiatieven *succesvol* zijn en *bijdragen aan een soepele overgang* van vso naar mbo en ze bestaande knelpunten wegnemen (onder meer door na te gaan welke knelpunten er worden ervaren en welke werkzame elementen de initiatieven hebben in de voorbereiding en tijdens de overstap van het vso naar het mbo bezien vanuit het perspectief van het vso, mbo, Doorstroompunt en de studenten met een vso-achtergrond);
- mogelijkheden die *bestaande initiatieven* (voor een betere voorbereiding en overstap van vso naar mbo) kunnen gebruiken om hun aanpak te *verbeteren*;
- eventuele *knelpunten op het gebied van beleid en wet- en regelgeving* en aanbevelingen om de initiatieven uit te kunnen voeren of te verbeteren.

De insteek van het onderzoek is daarmee breder dan de motie waarin aandacht wordt gevraagd voor het aanbod in het mbo.

¹ Inspectie van het Onderwijs (2021). *Staat van het voortgezet (speciaal) onderwijs 2021*.

² Tijdens de Algemene Vergadering van Ingrado op 20 april 2023 is de nieuwe naam voor de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) bekend gemaakt. De nieuwe naam is Doorstroompunt. In deze rapportage volgen we de nieuwe benaming (zie verder Schrijfwijzer naamwijzigingen RMC → Doorstroompunt).

Onderzoeksvragen

Op basis van de doelstellingen zijn de onderstaande onderzoeksvragen geformuleerd:

1. **Hoe ziet de uitval van mbo-studenten met een vso-achtergrond er gedurende de laatste vijf jaar uit?**
 - a. Wat zijn de redenen/oorzaken van uitval van mbo-studenten met een vso-achtergrond?
 - b. Is er een verschil zichtbaar in de verschillende achtergrondkenmerken (zoals cluster, uitstroombestemming, regio, wel of geen ondersteuning tijdens de overstap van vso naar mbo, leeftijd, geslacht, migratieachtergrond, neurodivergentie of fysieke beperking) in de uitval van studenten met een vso-achtergrond?
2. **Welke specifieke knelpunten/problemen spelen er in de voorbereiding vanuit het vso op een overstap naar het mbo, en welke in de begeleiding van jongeren op het mbo (als ze dus zijn overgestapt)?**
 - a. Wat is hierover in de literatuur te vinden?
 - b. Welke problemen worden door jongeren, onderwijsinstellingen (vso en mbo) en Doorstroompunt ervaren in de overstap van vso naar mbo van jongeren uit het vso?
3. **Welke stappen zetten het vso, mbo en Doorstroompunt om (voormalige) vso-leerlingen te doen slagen in het mbo?**
 - a. Geef ten minste zes voorbeelden en beschrijvingen van initiatieven uit het land die de overstap van vso naar mbo voorbereiden en begeleiden. Hierbij wordt gestreefd naar diversiteit in het aanbod en welke partij (Doorstroompunt, mbo, vso of een samenwerking) het initiatief aanbiedt. Beschrijf de specifieke initiatieven, aanpakken/goede voorbeelden op een zodanige manier dat deze voldoende inzichtelijk zijn om te delen met andere partijen die daarmee aan de slag willen.
 - b. Beschrijf in hoeverre de initiatieven aansluiten bij de gevonden oorzaken van de uitval van voormalige vso-leerlingen in het mbo.
 - c. Beschrijf in hoeverre de gezette stappen succesvol zijn en waar dat uit blijkt.
 - d. Beschrijf welke knelpunten deze initiatieven zijn tegengekomen, en hoe en door wie die kunnen worden weggenomen.
4. **Wat is er nodig in de voorbereiding vanuit het vso en in (de begeleiding vanuit) het mbo om de overstap van vso naar mbo succesvoller te maken?**
 - a. Wat zijn de randvoorwaarden, werkzame elementen en succesfactoren voor een soepele overgang van vso naar mbo?
 - b. Welke aanbevelingen zijn er te geven aan het vso, het mbo en de gemeenten (Doorstroompunt) voor een goede overstap van leerlingen uit het vso naar het mbo? Aan welke voorwaarden moet voldaan worden om een soepele en succesvolle overgang van vso naar mbo te maken?
 - c. Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden ten aanzien van het huidige beleid, wet- en regelgeving van de overheid?

1.3 Onderzoeksopzet

Er is voor gekozen om de onderzoeksvragen vanuit verschillende hoeken te benaderen. De aanpak bestaat daarom uit verschillende onderzoeksactiviteiten die bij elkaar vanuit verschillende perspectieven een breder inzicht geven in de problematiek en de interventies die worden ingezet. De onderzoeksactiviteiten zijn uitgevoerd in drie fasen:

1. Een **deskresearch** waarin **kwantitatieve gegevens** verzameld zijn over instroom en studiesucces van vso-leerlingen in het mbo. Hierbij hebben we gebruikgemaakt van openbare gegevens (CBS, Onderwijsinspectie, aangevuld met enige gegevens afkomstig van DUO). Deze fase bestond verder uit een **beknopte literatuurstudie** naar de ervaren knelpunten in de overstap van het vso naar het mbo en eventuele oplossingen daarvoor. De bevindingen uit deze fase zijn vastgelegd in een eerste tussentijdse notitie die is besproken met een klankbordgroep. In de notitie was ook een voorlopige lijst met mogelijke initiatieven opgenomen van waaruit een aantal praktijkvoorbeelden kon worden geselecteerd (de uitwerking van deze voorbeelden vond plaats in fase 3).
2. Een **survey onder coördinatoren van Doorstroompunten** (regio's en subregio's). In het voorjaar is een quickscan (korte online vragenlijst) uitgezet onder 63 Doorstroomcoördinatoren. Zowel de coördinatoren van de regio's als van de subregio's zijn uitgenodigd om de quickscan in te vullen. In totaal hebben 31 coördinatoren de quickscan volledig ingevuld en zeven personen gedeeltelijk. In de quickscan kwamen de volgende onderwerpen aan bod: bekendheid met cijfers over de overstap van

vso naar mbo, mogelijke knelpunten in deze overstap en initiatieven in de regio gericht op het versoepelen van de overstap van vso naar mbo. Met het uitzetten van deze quickscan kregen we een beeld van de situatie in de regio's. We zijn ons ervan bewust dat dit beeld niet compleet is en de visie van bijvoorbeeld leerlingen en ouders hierin ontbreekt. Ook merken verschillende coördinatoren op dat ze geen totaaloverzicht hebben van wat er in het vso en mbo aan ondersteuning wordt aangeboden. Desondanks menen we dat de input van de Doorstroomcoördinatoren een goede indruk geeft van wat er aan knelpunten speelt in de regio's en welke interventies daar eventueel bij worden ingezet. Ook de bevindingen uit de survey zijn vastgelegd in een tussentijdse notitie die is besproken met de klankbordgroep.

3. Voor de laatste fase van het onderzoek zijn een aantal **praktijkvoorbeelden** geselecteerd die zich richten op het versoepelen van de overstap van vso naar mbo. Op basis van de literatuurstudie, suggesties van de klankbordgroep en de opdrachtgever en de bevindingen uit de quickscan is een longlist van initiatieven opgesteld. In samenspraak met de opdrachtgever is een aantal voorbeelden geselecteerd om verder te onderzoeken. Hierbij is rekening gehouden met een variatie in regio, knelpunt en fase waarop het initiatief zich richt en betrokken partijen. Op basis van beschikbaarheid zijn de volgende initiatieven geselecteerd en uitgewerkt: Schakeltraject Assen, Paspoort voor Succes (IJssel-Vecht/Noordwest Veluwe), Start en Go Mbo (Arnhem), VSV aanpak Amsterdam, Pre-Mbo (Twente).³ Voor elk van deze praktijkvoorbeelden zijn interviews gehouden met betrokkenen vanuit beleid en praktijk, bijvoorbeeld vanuit de doorstroomregio, vso-scholen, mbo-instellingen en gemeenten. De bevindingen zijn verwerkt in factsheets waarin wordt stilgestaan bij de volgende onderwerpen: aanleiding initiatief, beschrijving, betrokken partijen en samenwerking, effecten, succesfactoren, knelpunten en belangrijke randvoorwaarden. Bij de voorbeelden uit Arnhem en Amsterdam hebben we meerdere initiatieven beschreven. De bevindingen uit deze fase zijn opgenomen in dit rapport, in hoofdstuk 5, en zijn nog niet besproken met de klankbordgroep.

Het onderzoek is begeleid door een klankbordgroep die, naast Ingrado, bestond uit vertegenwoordigers vanuit beleid (OCW), sectorraden (PO-Raad, MBO Raad en Sectorraad GO) en vertegenwoordigende organisaties als Ieder(in), Ouders & Onderwijs, JOB en Stem van de vso-leerling. De inbreng van de leden van de klankbordgroep verbreedde ons perspectief en leidde in veel gevallen tot aanscherping van de bevindingen.

1.4 Leeswijzer

We vervolgen deze rapportage met een hoofdstuk waarin we ingaan op een aantal kwantitatieve aspecten over de instroom van voormalige vso-leerlingen in het vso en de mate waarin Doorstroompunten zicht hebben op deze instroom (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 3 bespreken we de knelpunten die zich kunnen voordoen voor en tijdens de overstap van vso naar mbo. In hoofdstuk 4 beschrijven we de knelpunten waar voormalige vso-leerlingen tegenaan kunnen lopen tijdens de mbo-opleiding. Vervolgens bespreken we in hoofdstuk 5 wat er gedaan kan worden om de overstap van vso naar mbo te versoepelen. We sluiten het rapport af met onze conclusies (hoofdstuk 6).

³ Met het zesde voorbeeld hebben we vanwege de zomervakantie geen afspraken meer kunnen maken.

Zicht op instroom vanuit vso in mbo

2 Zicht op instroom vanuit vso in mbo

In dit hoofdstuk presenteren we cijfers over de participatie en studiesucces van voormalig vso-leerlingen in het mbo.⁴ Waar we over aanvullende informatie beschikken, delen we informatie over achtergrondkenmerken van deze groep. Vervolgens bespreken we de mate waarin de Doorstroompunt-regio's (voorheen de RMC-regio's) zicht hebben op voormalige vso-leerlingen in het mbo. Daarvoor maken we gebruik van bevindingen uit een vragenlijst die is uitgezet onder Doorstroomcoördinatoren.

2.1 Instroom en studiesucces van voormalig vso-leerlingen in het mbo

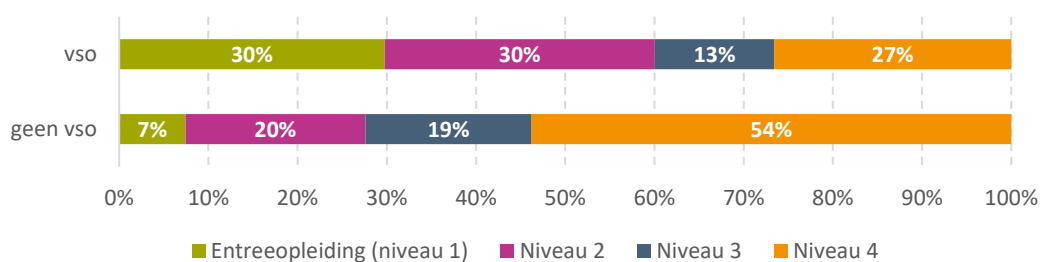
Voormalige leerlingen van het vso in het mbo

Een relatief klein deel van de mbo-studenten is afkomstig uit het vso: ongeveer 3 procent van de studenten in het mbo heeft een achtergrond in het vso. In de periode van 2015-2016 tot 2019-2020 neemt het aandeel voormalig vso'ers wel toe in het mbo, zowel relatief (procentueel) als absoluut (in aantallen).⁵

Jaarlijks beginnen er ruim 6.000 studenten met een vso-achtergrond aan een opleiding in het mbo. Ruim 3.500 van deze studenten doen dat aansluitend op het vso (*directe instroom van vso naar mbo*). Een relatief groot deel van de studenten met een vso-achtergrond komt dus via een tussenstap in het mbo terecht, bijvoorbeeld omdat ze na school eerst een tijdje hebben gewerkt of aan een andere opleiding zijn begonnen. Hierbij is het overigens niet uitgesloten dat deze tussenstap in het mbo plaatsvond.

Studenten met een vso-achtergrond volgen verhoudingsgewijs vaker een opleiding op entreeniveau en niveau 2 dan studenten zonder vso-achtergrond (zie figuur 2.1). Dat geldt voor bijna twee derde van de studenten met een vso-achtergrond. Van de studenten die geen achtergrond in het vso hebben, volgt ongeveer een kwart van de studenten een opleiding op entreeniveau en niveau 2. Een kanttekening is dat de instroom in de entreeopleiding 'drempelloos' is. Dat betekent dat de student geen diploma van een vooropleiding nodig heeft om toegelaten te worden tot dit niveau.

Figuur 2.1 Percentage studenten per mbo-niveau uitgesplitst naar wel of geen vso-achtergrond (schooljaar 2022-2023)

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2023), de cijfers zijn gebaseerd op voorlopige gegevens

In eerdere jaren zien we verhoudingen die vergelijkbaar zijn met die in figuur 2.1.

Enkele aanvullende gegevens over de vso-schoolverlaters die doorstromen naar het mbo (bron: CBS Statline):

- In schooljaar 2020-2021 was iets minder dan een derde (29%) van de vso-populatie vrouw en iets meer dan twee derde man (71%). Jongens die uitstromen uit het vso gaan relatief vaker door naar het mbo (40%) dan meisjes die uit het vso stromen (32%) (van schooljaar 2020-2021 naar 2021-2022). Meisjes uit het vso gaan dus verhoudingsgewijs minder vaak naar het mbo.

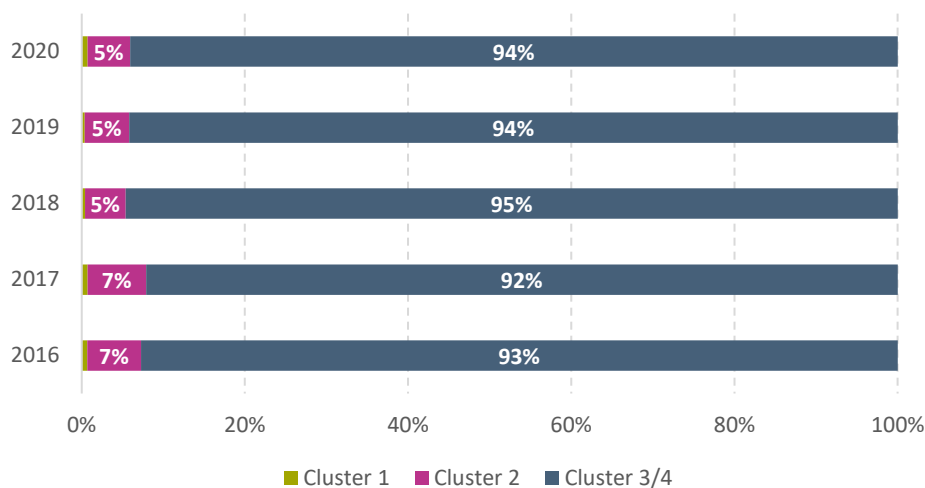
⁴ Hierbij hebben we gebruikgemaakt van openbare bronnen, met name van de Inspectie van het Onderwijs (2023) en CBS-statline. Bij het CBS waren op het moment van schrijven cijfers beschikbaar tot en met schooljaar 2020-2021.

⁵ Procentueel van 2,8 procent in 2015-2016 tot 3,3 procent in 2019-2020; absoluut van bijna 14 duizend in 2015-2016 tot bijna 17 duizend in 2019-2020.

- In schooljaar 2020-2021 had iets minder dan een derde (28%) van de vso-populatie een migratieachtergrond. Uitstroom uit het vso met een migratieachtergrond stroomt relatief vaker door naar het mbo (40%) dan uitstroom uit het vso zonder migratieachtergrond (36%).

Het merendeel van de voormalige vso-leerlingen die instromen in het mbo komt uit de clusters 3 en 4 (figuur 2.2).⁶ Zo'n 95 procent van de vso-leerlingen zit in cluster 3 of 4. De verhoudingen die we terug zien bij de instroom in het mbo komen dus overeen met de verhoudingen die we in het vso zien.

Figuur 2.2 Directe instroom in het mbo naar type cluster tussen 2016-2020 (in percentages)⁷

Bron: CBS

Ongeveer de helft van de vso-leerlingen krijgt als uitstroomprofiel vervolgonderwijs, een kwart uitstroomprofiel dagbesteding en eveneens een kwart uitstroomprofiel arbeid (zie tabel 2.1). Van de vso'ers die in het schooljaar 2021-2022 zijn begonnen aan een mbo-opleiding heeft bijna 80 procent het uitstroomprofiel vervolgonderwijs. Het merendeel van de instroom vanuit het vso in het mbo heeft dus vervolgonderwijs als uitstroomprofiel, met andere woorden: slechts een relatief beperkt deel van de instroom uit het vso in het mbo maakt een keuze die niet conform het uitstroomprofiel is.

Tabel 2.1 Uitstroomprofiel van voormalig vso-leerlingen die beginnen in het mbo (schooljaar 2020-2021 naar 2021-2022)⁸

	Totaal aantal leerlingen in het vso	Verdeling over de profielen	Instroom in mbo (incl. extranei)	Verdeling over de profielen bij instroom mbo
Uitstroomprofiel dagbesteding	9493	25%	53	1%
Uitstroomprofiel arbeidsmarkt	9703	26%	748	20%
Uitstroomprofiel vervolgonderwijs	18422	49%	2879	78%
Totaal vso	37618	100%	3680	100%

Bron: CBS

De voorgaande jaren laten hetzelfde beeld zien als tabel 2.1. Als we de cijfers verder uitsplitsen, stellen we vast dat er hierbij nauwelijks verschillen zijn tussen mannen en vrouwen. Onder mbo-studenten afkomstig uit het vso met een migrantenachtergrond zien we naar verhouding iets meer studenten met het uitstroomprofiel arbeidsmarkt.

⁶ Cluster 1: blinde, slechthorende leerlingen; Cluster 2: dove, slechthorende leerlingen of met een taal-spraakontwikkelingsstoornis; Cluster 3: lichamelijk gehandicapte en/of verstandelijk gehandicapte en langdurig zieke leerlingen (somatisch); Cluster 4: kinderen met psychische stoornissen en gedragsproblemen.

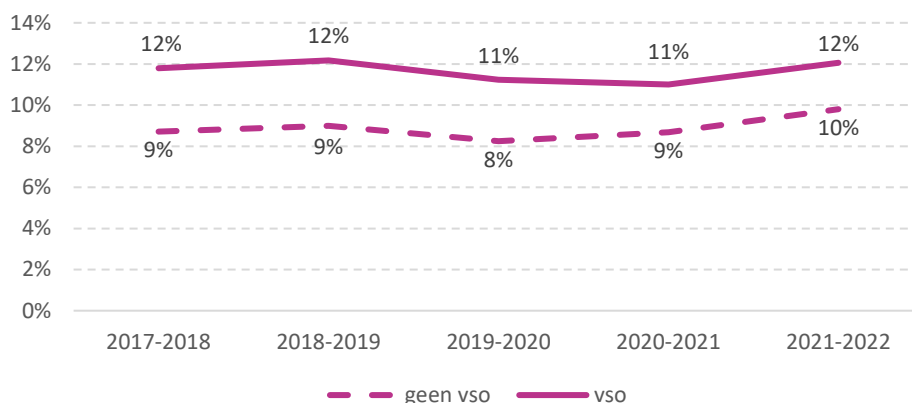
⁷ Cijfers van cluster 3 en 4 zijn in deze jaren niet apart bijgehouden door DUO.

⁸ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84754NED/table?dl=4370E>

Studiesucces van voormalig vso-leerlingen in het mbo⁹

Studenten met een vso-achtergrond wisselen naar verhouding iets vaker van opleiding binnen het mbo dan studenten zonder vso-achtergrond (figuur 2.3). Hierbij lijken de verschillen tussen beide groepen studenten wat kleiner te worden.

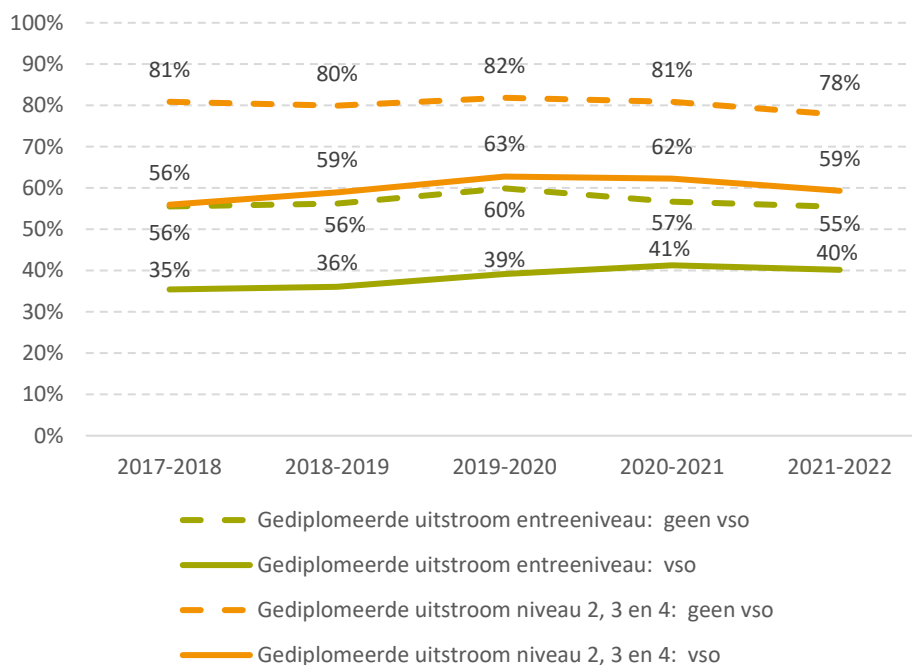
Figuur 2.3 Switch binnen het mbo, naar vso- en geen vso-achtergrond, schooljaar 2017-2018 tot en met schooljaar 2021-2022

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2023), de cijfers over 2021-2022 zijn gebaseerd op voorlopige gegevens

In vergelijking met studenten zonder vso-achtergrond halen studenten met een vso-achtergrond minder vaak een diploma (figuur 2.4).

Figuur 2.4 Percentage studenten dat uitstroomt met diploma, naar vso- en geen vso-achtergrond, schooljaar 2017-2018 tot en met schooljaar 2021-2022

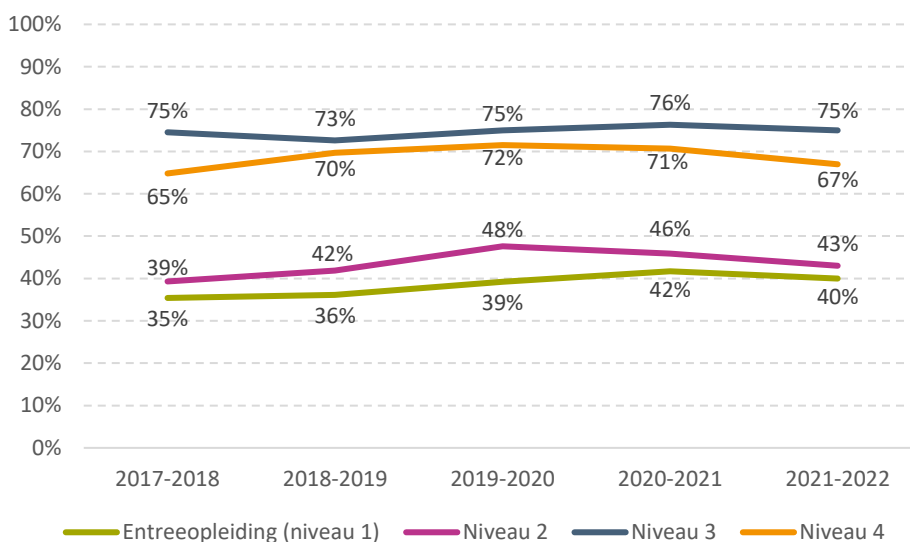

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2023), de cijfers over 2021-2022 zijn gebaseerd op voorlopige gegevens

⁹ De gegevens zijn voor het merendeel afkomstig uit Inspectie van het Onderwijs (2023). *Technisch rapport monitoring (voortgezet) speciaal onderwijs. Staat van het onderwijs 2023.*

In figuur 2.5 concentreren we ons op het studiesucces van voormalig vso-leerlingen in het mbo. De verschillen tussen de niveaus zijn groot: op het entreeniveau en op niveau 2 slaagt gemiddeld rond 40 procent van de voormalige vso-leerlingen, op niveau 3 ongeveer drie kwart en op niveau 4 ongeveer twee derde. In niveau 3 en niveau 4 halen studenten met een achtergrond in het vso vaker een diploma dan in de entreeopleiding (niveau 1) en niveau 2.

Figuur 2.5 Percentage voormalig vso-leerlingen dat uitstroomt met diploma, per niveau, schooljaar 2017-2018 tot en met schooljaar 2021-2022)

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2023), de cijfers over 2021-2022 zijn gebaseerd op voorlopige gegevens

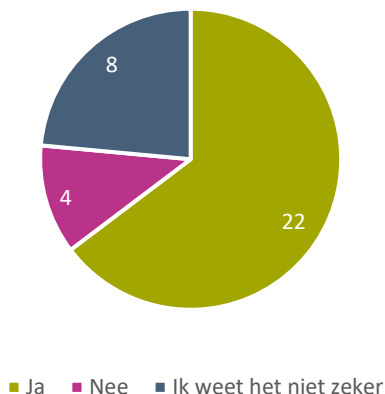
In de periode van 2017-2018 tot en met 2021-2022 stroomde jaarlijks zo'n twintig procent van de studenten uit het mbo zonder diploma (gebaseerd op gegevens van de Onderwijsinspectie over ongediplomeerde uitstroom (2023)). Voor studenten met een vso-achtergrond geldt dit voor zo'n veertig procent van de uitstroom. In vergelijking met de totale ongediplomeerde uitstroom vormt de uitstroom met een vso-verleden maar een kleine groep van de studenten die het mbo zonder diploma verlaten: ongeveer 8 procent.

2.2 Mate waarin Doorstroompunt zicht heeft op voormalig vso-leerlingen in het mbo

In het voorjaar van 2023 hebben we een vragenlijst uitgezet onder Doorstroomcoördinatoren.¹⁰ In deze vragenlijst hebben we hun onder meer gevraagd in hoeverre in hun regio zicht is op de instroom van voormalig vso-leerlingen in het mbo. Een ruime meerderheid van de coördinatoren zegt deze cijfers te kennen (figuur 2.6).

¹⁰ Er zijn veertig Doorstroomregio's. Voor de vragenlijst zijn 63 coördinatoren van regio's en subregio's benaderd. Ongeveer de helft van hen heeft de vragenlijst ingevuld.

Figuur 2.6 Weet u hoeveel vso-leerlingen na het vorig schooljaar (2021-2022) zijn overgestapt naar het mbo? (n=34)

De Doorstroomcoördinatoren die zeggen de cijfers te kennen (n=22, zie figuur 2.6) hebben met name zicht op voormalig vso-leerlingen die zijn ingestroomd op entreeniveau en niveau 2 in het mbo en in iets mindere mate op voormalig vso-leerlingen die zijn ingestroomd op niveau 3 en 4 (tabel 2.2).¹¹

Tabel 2.2 Welke type voormalig vso-leerlingen heeft het Doorstroompunt in beeld? (n=22)

Instroomniveau voormalig vso-leerlingen	Aantal
Voormalig vso-leerlingen die zijn ingestroomd op entreeniveau en niveau 2 in het mbo	20
Voormalig vso-leerlingen die zijn ingestroomd op niveau 3 en 4 in het mbo	16
We kunnen het niveau waarin voormalig vso-leerlingen zijn ingestroomd in het mbo niet onderscheiden	2

Veel Doorstroomcoördinatoren weten hoeveel voormalige vso-leerlingen in hun regio zijn begonnen met een mbo-opleiding (tabel 2.3). De cijfers met betrekking tot de uitval en het switchen van opleiding door deze leerlingen zijn minder bekend. Een kanttekening hierbij is dat het goed mogelijk is dat het Doorstroompunt wel een melding krijgt van uitval door de mbo-student zonder dat bekend is dat deze een vso-achtergrond heeft.

Tabel 2.3 Informatie die bekend is over de voormalig vso-leerlingen die zijn overgestapt naar het mbo (n=22)

Informatie over vso-instroom	Aantal
We weten hoeveel voormalig vso'ers na vorig schooljaar (2021-2022) zijn begonnen met een mbo-opleiding	21
We weten hoeveel voormalig vso'ers tijdens vorig schooljaar (2021-2022) voor de afronding van de opleiding zijn gestopt met een mbo-opleiding	15
We weten hoeveel voormalig vso'ers tijdens vorig schooljaar (2021-2022) zijn overgestapt naar een andere opleiding binnen het mbo	7
We beschikken over andere gegevens van voormalig vso'ers binnen het mbo	4

Een van de coördinatoren beschrijft in de toelichting bij andere gegevens dat het Doorstroompunt in principe wel kan achterhalen hoeveel voormalig vso'ers zijn geswitcht of gestopt met een opleiding, maar dat ze daarvoor handmatig alle dossiers moeten langslopen omdat het niet in het volgsysteem wordt bijgehouden. De informatie zou dan op casusniveau beschikbaar zijn. Andere gegevens waarover Doorstroompunten beschikken zijn bijvoorbeeld of studenten een maatwerktraject hebben, of ze werkzaam zijn en of ze inkomsten hebben.

¹¹ In de vraagstelling is dit niet duidelijk geformuleerd, maar op basis van aanvullende informatie gaan we ervan uit dat het hier gaat om de directe instroom, dus vso-leerlingen die direct vanuit het vso beginnen aan een mbo-opleiding.

2.3 Conclusies zicht op instroom

Instroom van vso in mbo

Jaarlijks beginnen zo'n zesduizend studenten met een achtergrond in het vso aan een opleiding in het mbo. Ongeveer 3500 van hen doen dat direct aansluitend op de vso-opleiding. Het merendeel van deze studenten heeft een uitstroomprofiel vervolgonderwijs. Voor deze studenten lijkt het mbo een passende keuze. De meeste voormalige vso-leerlingen volgen een opleiding op entreeniveau of niveau 2.

Studiesucces van voormalig vso-leerlingen in het mbo

Voormalige vso-leerlingen switchen wat vaker dan gemiddeld van opleiding in het mbo dan studenten zonder achtergrond in het vso. Grotere verschillen zien we echter bij het studiesucces. Op alle niveaus halen studenten met een verleden in het vso minder vaak een diploma dan studenten die niet in het vso hebben gezeten. De cijfers bevestigen het beeld dat voormalig vso-leerlingen minder succesvol zijn in het mbo dan hun medestudenten. Desondanks haalt een meerderheid van de studenten met een achtergrond in het vso in niveau 3 en niveau 4 wel een diploma (dat geldt voor respectievelijk driekwart en twee derde van deze groep).

De cijfers waarover we beschikken zijn weinig gedetailleerd

Op basis van de cijfers waarover we beschikken kunnen we bij de instroom geen onderscheid maken tussen cluster 3 en cluster 4. Verder weten we niet in welke sectoren in het mbo voormalige vso'ers instromen en of er verschillen zijn tussen de sectoren in uitval en studiesucces bij voormalige vso-leerlingen. We weten ook weinig over de voormalige vso'ers zelf en over de mate waarin zij begeleiding hebben ontvangen voor, tijdens of na de overstap.

Doorstroompunten zijn op de hoogte van de omvang van de directe instroom vanuit vso in mbo

Doorstroompunten zijn bekend met de aantallen vso'ers die in hun regio de overstap maken naar het mbo. De indruk is dat de cijfers van wat er met voormalig vso-leerlingen gebeurt na instroom wat minder vaak in beeld zijn bij het Doorstroompunt.

Knelpunten voor en tijdens de overstap

3

3 Knelpunten voor en tijdens de overstap

In dit hoofdstuk bespreken we de belangrijkste knelpunten die zich voordoen voordat een vso-leerling een opleiding gaat volgen in het mbo. We beginnen echter met een korte paragraaf waarin we de vraag beantwoorden *of* Doorstroomcoördinatoren knelpunten zien bij de overstap van vso naar mbo en in welke fase deze knelpunten zich voordoen. In de hierop volgende paragrafen focussen we ons op knelpunten die zich voordoen voor en tijdens de overstap. Daarbij vatten we de belangrijkste knelpunten uit de literatuur samen en bespreken we de bevindingen uit de korte vragenlijst die is uitgezet onder Doorstroomcoördinatoren. In deze vragenlijst hebben we onder meer gevraagd welke knelpunten zij in deze fase zien en wat volgens hen de belangrijkste knelpunten zijn.

3.1 Knelpunten volgens de Doorstroomcoördinatoren

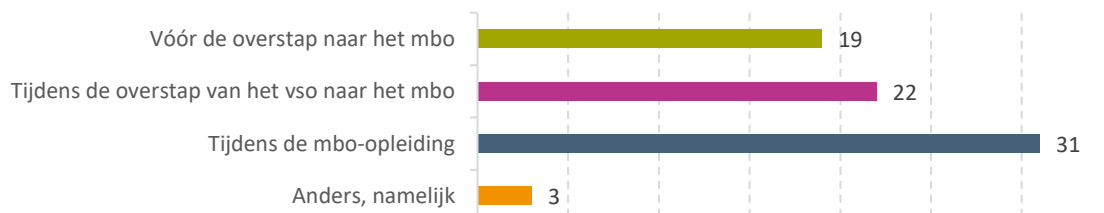
In de vragenlijst die is uitgezet onder Doorstroomcoördinatoren hebben we hun gevraagd welke knelpunten zij zien vóór en tijdens de overstap van vso naar mbo. Hierbij gaat het dus om de indrukken van de Doorstroomcoördinatoren en over wat zij meekrijgen over de knelpunten waar (voormalig) vso-leerlingen tegenaan lopen voor, tijdens en na de instroom in het mbo. Een ruime meerderheid van de Doorstroomcoördinatoren (31 van de 35 respondenten) stelt dat voormalige vso-leerlingen problemen bij de overstap naar het mbo ervaren (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1 Ervaren voormalig vso-leerlingen in de regio van uw Doorstroompunt problemen in het mbo? (n=35)

Volgens alle Doorstroomcoördinatoren die menen dat voormalig vso-leerlingen in hun regio problemen ervaren (n=31, vergelijk figuur 3.1) doen zich tijdens de mbo-opleiding knelpunten voor (figuur 3.2). Deze knelpunten bespreken we in het volgende hoofdstuk. In het vervolg van dit hoofdstuk concentreren we ons op de knelpunten vóór en tijdens de overstap. Ook in deze fases doen zich volgens een meerderheid van de Doorstroomcoördinatoren problemen voor.

Figuur 3.2 Fase waarin deze problemen voorkomen (n=31)

Enkele Doorstroomcoördinatoren merken op dat deze groep studenten ook bij de overgang van mbo naar werk extra ondersteuning nodig kan hebben.

3.2 Knelpunten voor en tijdens de overstap van vso naar mbo

Hieronder beschrijven we knelpunten die zich voordoen bij de instroom in het mbo vanuit het vso. Genoemde knelpunten zijn niet altijd specifiek voor deze groep, maar gelden deels ook voor een bredere groep studenten met ondersteuningsbehoefte. Een deel van de knelpunten is ontleend aan onderzoek dat gericht is op deze bredere groep, maar is desondanks relevant voor voormalige vso-leerlingen die de overstap willen maken.

Het ondersteuningsaanbod in het mbo beperkt de keuze van vso-leerlingen

De Wet passend onderwijs geeft mbo-instellingen de ruimte om te definiëren wat zij onder passend onderwijs verstaan en welke doelen zij hieraan verbinden. Ze zijn hierbij wel gebonden aan de Wet gelijke behandeling handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz) die een student met een beperking het recht geeft om te vragen om doeltreffende aanpassingen, mits deze vraag 'redelijk' is. In de praktijk zien we binnen het mbo grote verschillen in het ondersteuningsaanbod. Dit kan de keuze voor leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoefte beïnvloeden ofwel beperken (Eimers & Kennis, 2018). Er zijn echter wel twee verplichtingen: 1) er dienen afspraken vastgelegd te worden rondom extra ondersteuning die studenten geboden kan worden, en 2) (toekomstig) studenten, ouders en aanleverende school dienen geïnformeerd te worden welk ondersteuningsaanbod de mbo-instelling heeft (veelal via informatie op de website van de mbo-instelling).

Vso-leerlingen worden 'ontmoedigd' om te beginnen aan een mbo-opleiding

Instroom in de entreeopleiding is 'drempelloos', er is geen diploma nodig om te worden toegelaten. Bij de andere niveaus verplicht het toelatingsrecht het mbo om studenten die aan de opleidingseisen voldoen toe te laten, ook als zij afkomstig zijn uit het vso. Onderzoek over het studeren op het mbo met een beperking wees uit dat vso-leerlingen tijdens toelatingsprocedures te maken kunnen hebben met een ontmoedigingsbeleid vanuit de mbo-opleiding (Balans & Nederlandse Vereniging voor Autisme, 2018). Ouders en leerlingen ervaren dat vaak als een definitieve afwijzing.

In de tussenrapportage van de Evaluatie en monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo (2022) lezen we over toelating tot het mbo:

Op basis van de vorige en huidige meting leiden we af dat jaarlijks ongeveer 2,5 procent van de studenten die zich voor een mbo-opleiding aanmeldt, niet wordt toegelaten (omdat onder meer de opleiding vol zat, de student niet door procedure is gekomen of de student niet voldeed aan vooropleidingseisen). Iets meer dan een procent (1,4%) was wel toelaatbaar tot de opleiding, maar heeft het advies gekregen om niet met de opleiding te starten (redenen volgens studenten: opleiding niet passend volgens school en/of student, bijv. qua (taal)niveau en/of andere kenmerken/eigenschappen van de student). Het merendeel van hen is toch met de opleiding gestart. Studenten die een negatief advies krijgen ervaren dit vaak als vervelend, onterecht en demotiverend. (Eimers, et al. (2022, p. 25).

In de praktijk lijkt dit knelpunt niet vaak te spelen.

Als een student niet direct vanuit het vso instroomt, ontvangt het mbo niet altijd gegevens over de student

Er geldt een wettelijke verplichting tot het uitwisselen van gegevens van leerlingen die de overstap maken van vo (en dus ook vso) naar mbo. De regio's kunnen zelf bepalen welk systeem ze hiervoor gebruiken. Een aandachtspunt is dat leerlingen kunnen overstappen naar een mbo-instelling in een andere regio. Ook kunnen voormalige vso-leerlingen via een of meer tussenstappen beginnen aan een mbo-opleiding, dus niet direct aansluitend op de vso-opleiding. In die gevallen is niet zeker of er gegevens over de student aan de mbo-opleiding worden overgedragen.

Vso en mbo zijn onvoldoende op de hoogte van elkaars manier van werken

Het is van belang dat zowel vso-scholen als mbo-instellingen op de hoogte zijn van elkaars manier van werken, de leerlingen en elkaars verwachtingen van de leerlingen. In de praktijk komt het echter voor dat de twee partijen minder zicht hebben op elkaar. Zo laat onderzoek zien dat (a) onderwijsprofessio-

nals in het vso minder zicht hebben op wat er in het mbo wordt verwacht van studenten en (b) professionals in het mbo minder zicht hebben op de competenties die instromende vso-leerlingen mogelijk nog niet volledig beheersen (Schuman et al., 2016).

3.3 Knelpunten in deze fase vanuit het perspectief van de Doorstroomcoördinatoren

Doorstroomcoördinatoren noemen als knelpunten dat vso-leerlingen geen realistisch beeld hebben van de opleiding, geen informatie over hun ondersteuningsbehoefte delen of onvoldoende zijn voorbereid op het mbo. Deze leerlinggerelateerde knelpunten kunnen het gevolg zijn van onvoldoende aandacht voor deze aspecten in het voortraject. Een relatief groot deel van de Doorstroomcoördinatoren denkt verder dat er bij toelating door de mbo-opleiding onvoldoende wordt opgelet of de opleiding aan de ondersteuningsvraag kan voldoen (tabel 3.1). Het knelpunt dat het mbo de instroom van vso-leerlingen ontmoedigt wordt door weinig Doorstroomcoördinatoren herkend.

Tabel 3.1 Aanwezige knelpunten vóór en tijdens de overstap van vso naar mbo (n=25)¹²

Knelpunten vóór en tijdens de overstap	Aantal
Vso-leerlingen hebben geen realistisch beeld van de mbo-opleiding waarvoor ze kiezen	16
Bij de toelating wordt er onvoldoende op gelet of de opleiding kan voldoen aan de ondersteuningsbehoefte van de vso-leerlingen	16
Vso-leerlingen delen zelf geen informatie over hun ondersteuningsbehoeften met de mbo-instelling	16
Vso-leerlingen worden onvoldoende voorbereid op wat er van hen verwacht wordt in het mbo	14
De overdracht tussen vso- en mbo-instelling over de ondersteuningsbehoeften van de vso-leerlingen is onvoldoende	10
Mbo-instellingen hebben onvoldoende zicht op de competenties van vso-leerlingen	9
Mbo-instellingen ontmoedigen de instroom van vso-leerlingen	4
Andere knelpunten	8

Onder 'Andere knelpunten' wijst een van de Doorstroomcoördinatoren erop dat een vso-leerling met een diploma recht op een opleidingsplaats kan hebben, terwijl er terechte twijfel kan zijn of de leerling het wel gaat redden in het mbo.

Een coördinator noemt onder 'Andere knelpunten' een oplossingsrichting voor knelpunten in deze fase:
Een betere samenwerking en uitwisseling tussen vso-scholen en mbo's kan veel betekenen in de succesvolle doorstroom van vso-leerlingen naar het mbo. Wat is er op een bepaald mbo mogelijk en wat niet? Hoe sluit dit aan bij de competenties van een vso-leerling? Waar vraagt dat aanpassingen of ondersteuning en waar is dit niet haalbaar? En als dit niet haalbaar is: welke alternatieven zijn er dan wel? Het leren begrijpen van elkaars wereld helpt de leerlingen een succesvolle start als student te geven.

Vervolgens hebben we de Doorstroomcoördinatoren gevraagd welke drie knelpunten vóór en tijdens de overstap van vso naar mbo zij zien als het belangrijkste. Het resultaat hiervan presenteren we in tabel 3.2. We zien hierbij geen knelpunten die er erg uitspringen.

¹² Overigens plaatst een Doorstroomcoördinator als kanttekening bij deze vraagstelling dat het Doorstroompunt niet altijd betrokken is bij de overdracht en dat het lastig te bepalen is in hoeverre dit nu een knelpunt is.

Tabel 3.2 Belangrijkste drie knelpunten vóór en tijdens de overstap van vso naar mbo (n=25)

Belangrijkste knelpunten vóór en tijdens de overstap	Aantal
Bij de toelating wordt er onvoldoende op gelet of de opleiding kan voldoen aan de ondersteuningsbehoefte van de vso-leerlingen	6
Vso-leerlingen worden onvoldoende voorbereid op wat er van hen verwacht wordt in het mbo	5
Vso-leerlingen hebben geen realistisch beeld van de mbo-opleiding waarvoor ze kiezen	4
De overdracht tussen vso- en mbo-instelling over de ondersteuningsbehoeften van de vso-leerlingen is onvoldoende	4
Mbo-instellingen hebben onvoldoende zicht op de competenties van vso-leerlingen	4

Vanuit de klankbordgroep wordt erop gewezen dat er allerlei redenen kunnen zijn waarom voormalige vso-leerlingen zelf geen informatie over hun ondersteuningsbehoeften delen met de mbo-instelling. Ze weten niet altijd goed wat ze van het mbo moeten verwachten en welke mogelijkheden er voor hen zijn binnen het mbo. Het is ook goed mogelijk dat ze het eerst willen proberen zonder stigma of dat ze negatieve ervaring opgedaan met reacties op hun ondersteuningsvraag en het daarom maar niet meer zeggen. Daarnaast is de ondersteuningsvraag van studenten vaak niet statisch, maar kan juist erg veranderlijk zijn, zeker bij jongeren.

3.4 Conclusies knelpunten voor en tijdens de overstap

Knelpunten voor en tijdens de overstap naar het mbo

Er zijn grote verschillen tussen mbo-instellingen in wat ze aan ondersteuning (kunnen) bieden. Dit maakt het onoverzichtelijk voor vso-leerlingen om een opleiding te kiezen waarin ze passende ondersteuning kunnen krijgen.

Een enkele keer worden voormalig vso-leerlingen ontmoedigd om te beginnen aan een mbo-opleiding. Hoewel het een klacht is die regelmatig wordt gemeld bij organisaties als Ieder(in) en Ouders & Onderwijs, lijkt dit geen staande praktijk.

Gegevens over de student worden niet altijd geleverd aan de mbo-opleiding, bijvoorbeeld omdat de student een afwijkende route volgt en niet direct doorstroomt vanuit het vso.

Een laatste knelpunt is dat vso en mbo onvoldoende op de hoogte zijn van elkaars manier van werken.

Knelpunten volgens de Doorstroomcoördinatoren

De meerderheid van de Doorstroomcoördinatoren meent dat vso-leerlingen problemen ondervinden voor en tijdens de overstap naar het mbo. Als knelpunten noemen ze dat vso-leerlingen geen realistisch beeld hebben van de mbo-opleiding waarvoor ze kiezen en dat ze zelf geen informatie over hun ondersteuningsbehoeften delen met de mbo-instelling. Ook noemen ze relatief vaak dat vso-leerlingen onvoldoende worden voorbereid op wat er van hen verwacht wordt in het mbo. Het zijn persoonlijke kenmerken die mede kunnen worden veroorzaakt door een onvoldoende voorbereiding op het mbo.

Een ander knelpunt dat coördinatoren vaak noemen is dat er bij de toelating onvoldoende op wordt gelet of de opleiding kan voldoen aan de ondersteuningsbehoefte van de vso-leerlingen.

Voormalige vso- leerlingen in het mbo

4

4 Voormalige vso-leerlingen in het mbo

In dit hoofdstuk bespreken we de belangrijkste knelpunten die voormalige vso-leerlingen ervaren tijdens de mbo-opleiding. We beginnen met een kort overzicht van de belangrijkste knelpunten die we in de literatuur vonden. Daarna presenteren we de bevindingen uit de korte vragenlijst die is uitgezet onder Doorstroomcoördinatoren. Hierin hebben we gevraagd wat volgens hen de belangrijkste knelpunten zijn waar voormalige vso-leerlingen tegenaan lopen *tijdens de mbo-opleiding*.

4.1 Knelpunten tijdens de mbo-opleiding

De knelpunten die zich voordoen tijdens de mbo-opleiding en die we hieronder bespreken zijn niet allemaal exclusief voor voormalig vso-leerlingen in het mbo. Ook andere mbo-studenten, bijvoorbeeld studenten die extra ondersteuning nodig hebben, kunnen tegen dergelijke problemen aanlopen.

Binnen het mbo zijn er grote verschillen in wat er aan ondersteuning mogelijk is

In het vorige hoofdstuk is al opgemerkt dat we binnen het mbo grote verschillen zien in het ondersteuningsaanbod. In de praktijk bestaat de ondersteuning doorgaans uit drie lagen:

1. Basisondersteuning voor alle studenten zoals begeleiding tijdens de beroepspraktijkvorming en begeleiding door een mentor/studieloopbaanbegeleider.
2. Extra ondersteuning (in de klas of tweedelijns door professionals van de school).
3. Extra ondersteuning door externe partijen (op school of buiten school).

Tussen en binnen mbo-instellingen zijn enorme verschillen in hoe er wordt omgegaan met de ontwikkeling van de basisondersteuning (Ledoux en Waslander, m.m.v. Eimers, 2020).

Binnen het mbo is onvoldoende kennis en expertise om voormalige vso-leerling te begeleiden

Veel studenten die uit het vso afkomstig zijn hebben in het mbo begeleiding nodig. Daarvoor is kennis van en ervaring met de doelgroep nodig. Onderzoek wijst uit dat het in het mbo vaak ontbreekt aan kennis en ervaring voor de omgang met studenten met een ondersteuningsbehoefte, zeker op het niveau van de docenten en (stage)begeleiders (Eimers et al., 2018; Balans & Nederlandse Vereniging voor Autisme, 2018, Ledoux en Waslander, m.m.v. Eimers, 2020).

Voormalige leerlingen van het vso ervaren een gebrek aan structuur in het mbo

Een deel van de voormalig vso-leerlingen mist het overzicht en de structuur binnen het mbo. Zij hebben veelal moeite met het vasthouden van de concentratie en het zelfstandig plannen en organiseren. Al deze competenties waarbij zij in het vso dagelijks extra ondersteuning kregen, moeten zij dit nu zelfstandig of met minder hulp uitvoeren. Daarbij heeft een deel van deze studenten meer moeite met sociale contacten, waardoor zij vaak de aansluiting missen en probleemgedrag kunnen gaan vertonen. Wanneer de begeleiding voor deze leerlingen in mindere mate aanwezig is, vergroot dit de kans op uitval (Balans & Nederlandse Vereniging voor Autisme, 2018).

De mbo-opleiding is niet wat de voormalige vso-leerling ervan verwacht

Een knelpunt in een soepele overgang en (een succesvol) verloop van de mbo-opleiding ontstaat wanneer in de voorbereiding onvoldoende duidelijk wordt gemaakt wat van voormalig vso-leerlingen verwacht wordt in de specifieke mbo-opleiding (Steunpunt Passend Onderwijs, 2020). Jongeren kunnen er gedurende hun mbo-opleiding achter komen dat de studie niet voldoet aan hun verwachtingen. Ook het ontbreken van een helder beroepsbeeld na het afronden van de mbo-opleiding (dat aansluit bij hun mogelijkheden) kan demotiverend werken. Dit verhoogt vervolgens de kans op uitval.

De beroepspraktijkvorming (bpv) vormt een struikelblok voor voormalige vso-leerlingen

De beroepspraktijkvorming (bpv), ook wel stage genoemd, vormt een verplicht onderdeel van elke mbo-opleiding. Voor studenten met een beperking is het soms lastig om een stageplek te vinden. Vaak hebben deze studenten vanuit de opleiding, maar ook vanuit het stagebedrijf, extra ondersteuning nodig die niet altijd voorhanden is. Ook mbo-instellingen zelf noemen de ondersteuning tijdens de bpv vaak als knelpunt (Ledoux en Waslander, m.m.v. Eimers, 2020). Voormalige vso-leerlingen beschikken ook niet

altijd over benodigde werknemersvaardigheden. Succesvolle afronding van de stage kan een hele opgave zijn voor deze groep studenten. De succesvolle afronding van de studie kan daarmee in gevaar komen.

Kennis over de omgang met studenten die extra begeleiding ontvangen wordt niet gedeeld

Succesfactoren bij de begeleiding van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte worden tussen mbo-instellingen nog niet breed gedeeld. Een vaste overlegstructuur is niet altijd aanwezig. Daardoor is de kennisdeling over succesfactoren in de begeleiding mogelijk afhankelijk van individuele initiatieven van leraren. Vso-scholen ontvangen hierdoor ook minder aanknopingspunten hoe zij de kwaliteit van hun onderwijs kunnen verbeteren om de overgang op die manier soepeler te laten verlopen (Inspectie van het onderwijs, 2021).

Voormalig vso-leerlingen beschikken niet altijd over voldoende studie- en executieve vaardigheden

Uit onderzoek van Schuman et al. (2016) blijkt dat een deel van de voormalig vso-leerlingen in het mbo (nog) onvoldoende studie- en executieve vaardigheden beheerst die nodig zijn om succesvol een mbo-opleiding af te ronden (o.a. plannen en organiseren, met druk en tegenslag omgaan, samenwerken en overleggen en het opvolgen van instructies en procedures). Hoewel dit ook wel in bredere zin wordt gezegd over de instroom in het mbo, geldt in het bijzonder voor (een deel van de) vso-leerlingen.

4.2 Knelpunten tijdens mbo-opleiding volgens de Doorstroomcoördinatoren

Een aanzienlijk deel van de Doorstroomcoördinatoren meent dat zich knelpunten voordoen tijdens de mbo-opleiding (zie figuur 3.2 in het vorige hoofdstuk). We hebben hun gevraagd welke knelpunten zij dan zien. In deze paragraaf gaat het dus om hun indrukken en ervaringen.

Net als bij de knelpunten voor en tijdens de overstap zien we dat een deel van de knelpunten die door Doorstroomcoördinatoren worden genoemd te maken heeft met kenmerken van de studenten (onvoldoende studie- en executieve vaardigheden, de opleiding sluit niet aan bij de verwachtingen, gebrek aan overzicht en structuur) (tabel 4.1). Dit kan overigens op meerdere manieren worden opgevat: dat zij, om welke individuele reden dan ook, mogelijk niet in staat zijn om een mbo-opleiding te kunnen volgen of dat voormalige vso-leerlingen vanuit het vso onvoldoende zijn voorbereid om een mbo-opleiding te kunnen volgen.

Verder meent een relatief groot deel van de Doorstroomcoördinatoren dat de mbo-opleidingen niet altijd voldoende maatwerk kunnen bieden aan deze studenten en dat er onvoldoende kennis en ervaring is om deze studenten te begeleiden, ook tijdens de stage (bpv).

Tabel 4.1 Aanwezige knelpunten tijdens de mbo-opleiding (n=31)

Knelpunten tijdens de opleiding	Aantal
Voormalig vso-leerlingen beschikken over onvoldoende studie- en executieve vaardigheden	20
De mbo-opleiding sluit niet aan bij de verwachtingen die de voormalig vso-leerling heeft	19
Voormalig vso-leerlingen lopen aan tegen een gebrek aan overzicht en structuur binnen mbo-instellingen	19
De mbo-opleiding kan onvoldoende maatwerk bieden	17
Mbo-docenten en bpv-begeleiders beschikken over onvoldoende kennis en ervaring om voormalig vso-leerlingen te kunnen begeleiden	14
Voormalig vso-leerlingen vinden moeilijker een stage tijdens hun mbo-opleiding met passende ondersteuning	12
Knelpunten	
Begeleiders vanuit de stagebedrijven beschikken over onvoldoende kennis en ervaring om voormalig vso-leerlingen te kunnen begeleiden tijdens hun stage	10
Er is weinig uitwisseling tussen mbo-instellingen en vso-scholen over de begeleiding van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte	10
Andere knelpunten	9

Onder ‘Andere knelpunten’ maken enkele Doorstroomcoördinatoren gebruik van de mogelijkheid om hun kennis van de knelpunten te relativeren: “We zien de vso’ers pas bij uitval. Het is voor ons niet duidelijk of jongeren voldoende ondersteund worden bij de studie.”

Andere Doorstroomcoördinatoren wijzen erop dat het beeld in de praktijk vaak genuanceerder is. Er is namelijk niet één type vso-leerling die één type ondersteuning of begeleiding vraagt. Ze zien grote verschillen per casus.

Anderen stellen dat er veel zelfstandigheid van de voormalige vso’er wordt gevraagd. Ze zijn gewend aan een kleine veilige setting, met veel persoonlijke ondersteuning, terwijl het in het mbo vaak ontbreekt aan tijd en ruimte om de juiste begeleiding te bieden.

Vervolgens hebben we de Doorstroomcoördinatoren gevraagd welke drie knelpunten tijdens de opleiding volgens hen het belangrijkste zijn (tabel 4.2). Ze noemen hierbij vooral dat de mbo-opleiding onvoldoende maatwerk kan bieden en in iets mindere mate dat voormalige vso-leerlingen aanlopen tegen een gebrek aan overzicht en structuur binnen het mbo.

Tabel 4.2 Belangrijkste drie knelpunten tijdens de mbo-opleiding (n=31)

Belangrijkste knelpunten tijdens de opleiding	Aantal
De mbo-opleiding kan onvoldoende maatwerk bieden	13
Voormalig vso-leerlingen lopen aan tegen een gebrek aan overzicht en structuur binnen mbo-instellingen	9
De mbo-opleiding sluit niet aan bij de verwachtingen die de voormalig vso-leerling heeft	6
Voormalig vso-leerlingen beschikken over onvoldoende studie- en executieve vaardigheden	6
Mbo-docenten en bpv-begeleiders beschikken over onvoldoende kennis en ervaring om voormalig vso-leerlingen te kunnen begeleiden	6

Ten slotte hebben we Doorstroomcoördinatoren gevraagd of zij knelpunten zagen in wet- en regelgeving. Ze noemden:

- Het mbo heeft **onvoldoende middelen om maatwerk te kunnen bieden**: “Deze jongeren zijn heel gemotiveerd om een diploma te halen. Ze zouden baat hebben bij een opleiding op maat waarbij ze zichzelf zo hoog mogelijk kunnen kwalificeren.” Door het gebrek aan middelen is het onderwijsaanbod weinig flexibel. Denk aan instroommomenten, begeleiding op maat, roostering op maat, aangepaste onderwijstijd, et cetera.
- Het **instroomrecht pakt niet altijd positief uit**. Voormalige vso-leerlingen kunnen soms, ondanks een negatief advies van de vso-school, instromen in het mbo, terwijl de kans van slagen erg klein is. Als deze leerling vervolgens uitvalt, heeft dat gevolgen voor de vsv-cijfers. Het zou de mbo-opleiding in de verleiding kunnen brengen om een student niet aan te nemen.

4.3 Conclusies knelpunten tijdens de mbo-opleiding

Tussen opleidingen zijn grote verschillen in het ondersteuningsaanbod

Er zijn grote verschillen in wat de opleidingen aan ondersteuning (kunnen) bieden. Voormalig vso-leerlingen kunnen er daarom tegenaan lopen dat wat zij aan ondersteuning nodig hebben, niet voorhanden is bij de opleiding waarvoor ze hebben gekozen. Meer in algemene zin lijkt er binnen het mbo onvoldoende kennis en expertise om voormalige vso-leerlingen te kunnen begeleiden. Als de kennis over de omgang met studenten die extra begeleiding ontvangen wel aanwezig is, wordt die niet altijd gedeeld. Ten slotte lijken opleidingen ook niet altijd op de hoogte van de ondersteuningsvraag van de student.

Onvoldoende vaardigheden of onvoldoende voorbereiding?

Meer studentgerelateerde knelpunten zijn dat voormalige leerlingen van het vso een gebrek aan structuur kunnen ervaren in het mbo. Ook kan de mbo-opleiding niet voldoen aan wat de voormalige vso-leerling ervan verwachtte. Voormalig vso-leerlingen beschikken ook niet altijd over onvoldoende studie- en executieve vaardigheden. Deze meer persoonsgebonden knelpunten kunnen overigens veroorzaakt worden door een gebrekkige voorbereiding vanuit het vso op de overstap.

Stages vormen een struikelblok

De beroepspraktijkvorming (bpv) of stage kan een struikelblok vormen voor voormalige vso-leerlingen. Ze kunnen hier veel begeleiding bij nodig hebben, vanuit de opleiding maar ook van de werkgever. Een behoorlijk deel van de Doorstroomcoördinatoren meent ook dat voormalig vso-leerlingen moeite kan hebben om een stageplek te vinden.

Onze kennis over de knelpunten die zich voordoen in deze fase is nogal algemeen

De inzichten die we hebben in de knelpunten zijn generiek. We kunnen geen onderscheid maken tussen niveaus en opleidingsrichtingen.

Initiatieven om de overstap te versoepelen

5

5 Initiatieven om de overstap te versoepelen

In dit hoofdstuk gaan we in op de mogelijkheden die er zijn om de knelpunten die zich voordoen voor, tijdens en na de overgang van vso naar mbo op te lossen. Het hoofdstuk bestaat uit drie onderdelen. In het eerste deel beschrijven we de suggesties die we zijn tegengekomen in de literatuur. Vervolgens bespreken we de bevindingen uit de korte vragenlijst waarin we Doorstroomcoördinatoren onder meer hebben gevraagd of zij in hun eigen regio initiatieven kennen die als doel hebben de overgang van vso naar mbo te versoepelen. In het laatste deel presenteren we de uitwerking van vijf praktijkvoorbeelden.

5.1 Suggesties voor het versoepelen van de overstap

Hieronder beschrijven we belangrijkste kansen om de overstap tussen het vso en mbo te vergemakkelijken voor (voormalige) vso-leerlingen die we zijn tegengekomen in de literatuur. Ook hier geldt weer dat deze kansen deels nuttig zijn voor andere studenten met een ondersteuningsbehoefte in het mbo (of in de route naar het mbo).

Samenwerking tussen vso- en mbo-instellingen

Structurele samenwerking tussen vso- en mbo-instellingen kan de overgang en de bestendiging van de overstap bevorderen. In de praktijk zijn hier al voorbeelden van waarbij vso-leerlingen een deel van de week lessen volgen op een mbo-instelling of waarbij vso-leerlingen al een deel van de entree-opleiding kunnen volgen op de vso-school. Op deze manier kunnen vso-leerlingen respectievelijk rustig wennen aan de nieuwe omgeving of in een vertrouwde omgeving al kennismaken met de wijze waarop in het mbo wordt lesgegeven (Inspectie van het Onderwijs, 2021). Een aandachtspunt is dat zowel vso als mbo een regiofunctie hebben en daardoor doorgaans te maken hebben met verschillende (aanleverende en ontvangende) scholen.

Aandacht in het vso voor oriëntatie op vervolgopleiding en beroep

Begeleiding van vso-leerlingen tijdens de oriëntatiefase kan hen helpen bij het maken van de meer onderbouwde keuze bij de overstap. Op het vso Mariëndael in Arnhem is het bijvoorbeeld mogelijk voor leerlingen om keuzevakken te volgen op het mbo of een bedrijf. Op die manier krijgt de jongere een praktische voorbereiding op het mbo en een realistisch beeld van de opleiding of het beroep waar de jongere in geïnteresseerd is. Deze concrete ervaringen zijn van belang om jongeren ook voor te bereiden op wat van hen verwacht wordt op het mbo of in een beroep (Steunpunt Passend Onderwijs, 2020).

Eerder geformuleerde belemmeringen suggereren dat het beeld dat vso-scholen hebben van het mbo niet helemaal overeenkomt met de praktijk in het mbo. Vandaar dat er in de literatuur aanbevolen wordt om in de laatste twee jaar van het vso meer vanuit de context van de mbo te denken. Hiervoor is het van belang dat onderwijsprofessionals bekender raken met het mbo en het werkveld waar het mbo voor opleidt. Dit zou kunnen door meer aandacht te besteden aan de competenties die in het mbo nodig zijn, maar waarover een deel van de vso-leerlingen nog in mindere mate beschikt (Schuman et al., 2016).

Afstemming tussen zorg en loopbaanbegeleiding binnen het vso

Binnen vso-scholen zijn de zorgstructuur en de LOB vaak verschillende systemen. Een samenwerking tussen beide kan er echter voor zorgen dat de ondersteuningsbehoeften van jongeren beter in kaart gebracht worden. Op deze manier kan voor de keuze van een vervolgopleiding ook beter aangegeven worden welke kansen en risico's er voor de jongeren zijn en welke ondersteuning de jongere nodig heeft om zijn vervolgopleiding te volbrengen (Steunpunt Passend Onderwijs, 2020).

Ouderbetrokkenheid

Bij de oriëntatie van vso-jongeren die de overstap willen maken naar het mbo spelen ouders ook een belangrijke rol. Zij kunnen tevens voorbereid worden op wat er van hun kinderen verwacht wordt op het mbo. Hierdoor krijgen ze ook zicht op wat hun kind nodig heeft voor een goede overstap én waar zij op moeten letten bij de overstap naar het mbo (Steunpunt Passend Onderwijs, 2020). Op verschillende momenten tijdens het onderzoek werden we erop gewezen dat de keuze voor een mbo-opleiding sterk kan

zijn gestuurd door de ouders, waarbij soms voorbij wordt gegaan aan de vraag of dat ook een passend vervolg is voor hun kind.

Bespreking van wat de aankomende student nodig heeft

In de aanmeldprocedure kan meer aandacht gegeven worden aan de ondersteuningsbehoeften van jongeren in een uitgebreidere intake. Het devies is dan ook om meer tijd te nemen voor de aanmeldprocedure (Steunpunt Passend Onderwijs, 2020).

Het doorstroomdossier

Om de overdracht van vso naar mbo soepel te laten verlopen kunnen vso-scholen gebruikmaken van een (digitaal) doorstroomdossier. In dit dossier worden persoonlijke kenmerken, informatie over persoonlijke begeleidingsbehoeften en een overzicht van de loopbaan opgenomen. Het doorstroomdossier is niet wettelijk verplicht. Binnen de regio's maken scholen hier zelf afspraken over. Desalniettemin kan het doorstroomdossier wel een middel zijn waarmee de ondersteuningsbehoeften onder de aandacht gebracht worden tijdens de aanmeldprocedure (Steunpunt Passend Onderwijs, 2020). Zo kan bijvoorbeeld worden voorgesteld dat er een warme overdracht van de leerling plaatsvindt.

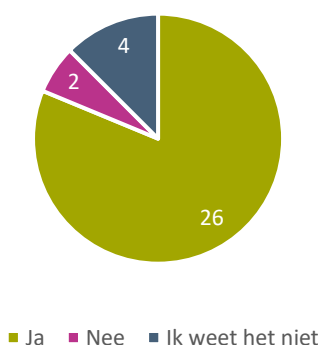
Afspraken over coaching en begeleiding op maat

Op het mbo is het van belang dat vanaf de start van de opleiding afspraken gemaakt worden over de ondersteuning van jongeren met een extra ondersteuningsbehoefte. Het is dan ook van belang dat het mbo vanaf het begin dat een jongere met een extra ondersteuningsbehoefte instroomt aandacht besteedt aan coaching en begeleiding op maat tijdens de mbo-opleiding (Steunpunt Passend Onderwijs, 2020). Aan de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) is een nieuw artikel toegevoegd (art. 8.1.3a) waarin staat dat scholen afspraken over extra ondersteuning vanwege handicap of chronische ziekte schriftelijk moeten vastleggen voorafgaand aan de inschrijving.

5.2 Initiatieven volgens de Doorstroomcoördinatoren

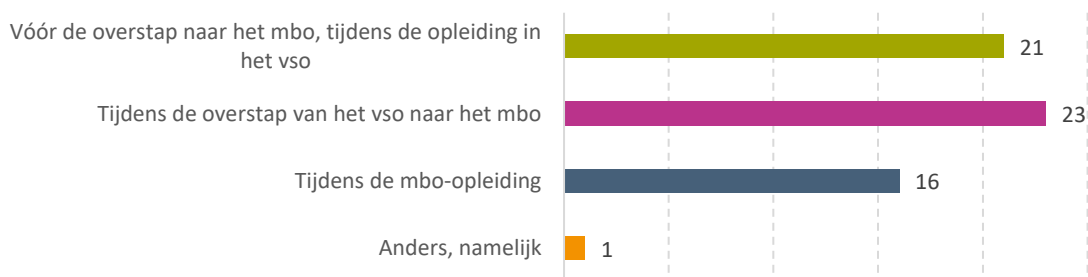
In de vragenlijst die we hebben uitgezet onder Doorstroomcoördinatoren hebben we hun gevraagd of er in hun regio initiatieven zijn om de overstap van vso naar mbo te versoepelen. Volgens het merendeel van de Doorstroomcoördinatoren is dat het geval (zie figuur 5.1).

Figuur 5.1 Zijn er binnen de regio of subregio van het Doorstroompunt initiatieven om de overstap van vso naar mbo te versoepelen? (n=32)

Doorstroomcoördinatoren kennen vooral initiatieven die gericht zijn op de fasen voor en tijdens de overstap van vso naar mbo (figuur 5.2). Initiatieven tijdens de mbo-opleiding worden door minder coördinatoren genoemd, terwijl vrijwel alle coördinatoren juist in die fase knelpunten zien (zie figuur 5.2).

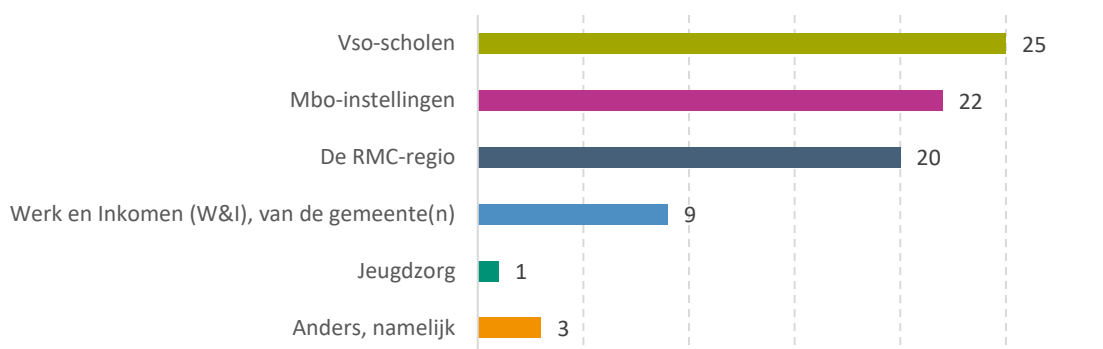
Figuur 5.2 Fase(n) waarop het initiatief gericht is (of de initiatieven gericht zijn) (n=26)

De Doorstroomcoördinator die 'Anders, namelijk' heeft aangekruist merkt op dat er van alles gebeurt, maar dat er weinig overzicht is.

Volgens de Doorstroomcoördinatoren zijn onderwijsinstellingen (vso en mbo) en het Doorstroompunt (voorheen RMC-regio) actief bij de initiatieven die erop gericht zijn om de overstap van vso naar mbo te verbeteren (figuur 5.3).

Figuur 5.3 Betrokkenen bij het initiatief (of de initiatieven) (n=26)

Onder 'Anders, namelijk' noemen Doorstroomcoördinatoren samenwerkingsverbanden en twee initiatieven: de Overstapcoaches, die voor de drie noordelijke Doorstroompunten werken en specifiek voor deze doelgroep worden ingezet, en AM Match, een regionaal initiatief dat o.a. jobcoaching en begeleiding biedt voor jongeren uit het vso (maar wat meer gericht lijkt op de overgang naar werk).

Doorstroomcoördinatoren noemen initiatieven uit alle verschillende fasen. Voor en tijdens de overstap zien ze bijvoorbeeld initiatieven als oriëntatiemogelijkheden voor vso-leerlingen, overdracht van gegevens over vso-leerlingen en voorlichting en communicatie over het mbo. Nazorg door vso en coaching en begeleiding op maat tijdens de mbo-opleiding zijn voorbeelden van initiatieven die tijdens de mbo-opleiding kunnen worden ingezet (tabel 5.1). Doorgaans noemen ze meerdere initiatieven in de regio.¹³

Tabel 5.1 Waarop richt het initiatief zich (of richten de initiatieven zich)? (n=26)

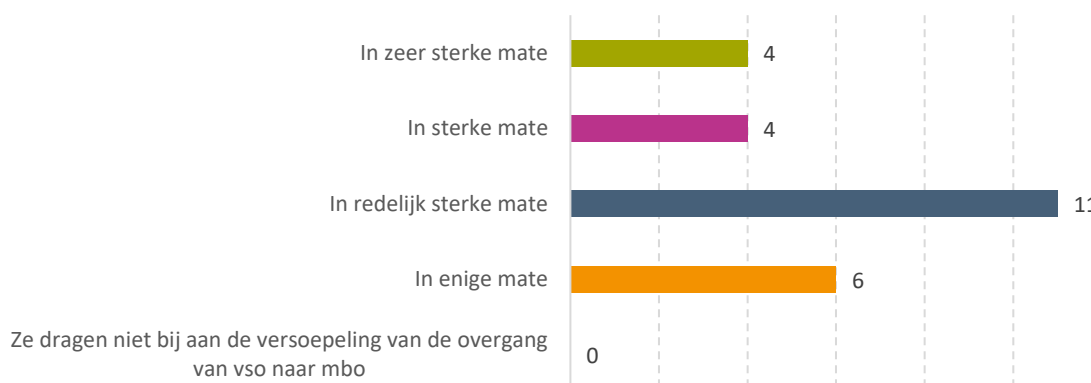
Initiatieven voor (voormalig) vso-leerlingen in het mbo	Aantal
Oriëntatiemogelijkheden voor vso-leerlingen	18
Overdracht van gegevens over vso-leerlingen	18
Voorlichting en communicatie over mbo-instellingen/-opleidingen	15
Doorstroomcoaches	15
Nazorg door vso-scholen	14
Intake in het mbo	13
Coaching en begeleiding op maat bij mbo-instellingen	11
Meer bekendheid over vso-leerlingen bij onderwijsprofessionals mbo	10
Meer bekendheid over het mbo bij onderwijsprofessionals vso	8
Koppeling tussen zorgstructuur en LOB in het vso	5
Meer bekendheid over vso-leerlingen bij stagebedrijven	3
Andere initiatieven	3

¹³ Gemiddeld vinken de Doorstroomcoördinatoren bij deze vraag vijf initiatieven aan.

Een coördinator geeft als voorbeeld van een ander initiatief een mbo-opleiding die binnen de setting van een vso-school wordt aangeboden. Bij de praktijkvoorbeelden verderop in dit hoofdstuk (paragraaf 5.3) zien we hier een voorbeeld van.

Ten slotte hebben we de vraag aan Doorstroomcoördinatoren voorgelegd of zij de indruk hebben dat de initiatieven die zij kennen ook bijdragen aan de versoepeling van de overgang van vso naar mbo. De meningen hierover lopen uiteen, maar zijn altijd, zij het soms in geringe mate, positief (figuur 5.4).

Figuur 5.4 Mate waarin de initiatieven bijdragen aan versoepeling overgang van vso naar mbo (n=26)

5.3 Initiatieven in de praktijk

Voor het onderzoek is een aantal regionale initiatieven geselecteerd die zich richten op het versoepelen van de overgang van vso naar mbo. Deze initiatieven zijn divers in aanpak, er zijn verschillende partijen bij betrokken en ze komen uit verschillende regio's. Ook richten de initiatieven zich op verschillende knelpunten en fases in de overstap van vso naar mbo. Uiteindelijk hebben we betrokkenen van initiatieven uit vijf regio's bereid gevonden om geïnterviewd te worden, namelijk: schakeltraject Assen, Paspoort voor Succes, Start en Go MBO, vsv-aanpak Amsterdam en het pre-mbo. Bij de uitwerking merkten we dat in deze regio's soms verschillende initiatieven naast elkaar bestaan, die elkaar aanvullen of opvolgen. Daarom worden er in deze paragraaf ook meer dan vijf initiatieven behandeld. Per initiatief geven we een beschrijving en, voor zover bij ons bekend, informatie over aanleiding, doelen, doelgroep, betrokken partijen en samenwerking, effecten, succesfactoren, knelpunten en randvoorwaarden. De informatie uit de gesprekken met betrokkenen is aangevuld met informatie die beschikbaar was vanuit websites of documenten.

Op basis van de gesprekken met betrokkenen van de verschillende initiatieven en de informatie die hierover bekend was vanuit de literatuurstudie blijkt dat er in veel regio's initiatieven bestaan die zich richten op de versoepeling van de overgang van vso naar mbo. Regio's zijn niet altijd op de hoogte van het bestaan van initiatieven in andere delen van het land. Onderlinge kennisdeling over mogelijke aanpakken, werkzame elementen en leerpunten is van belang. Ingrado, maar mogelijk ook de sectorraden, kunnen hierin een rol spelen. Daarnaast blijkt dat veel initiatieven zich richten op een deel van de knelpunten in de overstap van vso naar mbo, bijvoorbeeld een goede oriëntatie op het mbo, een goede overdracht van gegevens of een vast aanspreekpunt voor studenten. Betrokkenen wijzen er verder op dat jongeren bij de overstap van vso naar mbo vaak tegen meerdere problemen aanlopen. Ze vinden het daarom belangrijk dat er ook geïntegreerde aanpakken worden ontwikkeld die zich richten op meerdere knelpunten.

1. Schakeltraject (regio Assen)

Aanleiding en start

Het idee is ontstaan in een bestaand netwerk 'vsv en jongeren in kwetsbare posities'. Dat is een samenwerking tussen het samenwerkingsverband vo, het Werkplein Drentsche Aa, het Drenthe College en de vsv-contactgemeente Assen. Binnen dit netwerk is een regionaal plan ontwikkeld om jongeren die thuiszitten terug te laten keren naar het onderwijs of de arbeidsmarkt en een verdere toename aan thuiszittende jongeren te voorkomen. Een onderdeel van dit plan was een schakeltraject waarmee jongeren werden voorbereid op een overstap naar het mbo. Ook jongeren die al zijn uitgevallen op het mbo komen hiervoor in aanmerking. Het traject is nog een pilot en is gestart in schooljaar 2022-2023.

Doelgroep

Vso- en pro-leerlingen die nog niet klaar zijn voor de overstap naar het mbo, bijvoorbeeld omdat ze meer tijd nodig hebben, zich moeten oriënteren, of werknemersvaardigheden of andere kennis en vaardigheden moeten bijspijkeren. Ook jongeren die zijn uitgevallen op het mbo komen voor het schakeltraject in aanmerking.

Beschrijving

Het schakeltraject wordt aangeboden om toekomstige mbo-studenten voor te bereiden op de vervolgstap op het mbo. Ze doen hiermee ook arbeids- en schoolritme op. Het traject duurt in principe drie maanden, maar kan in individuele gevallen ook langer duren. Daarna maken leerlingen de overstap naar het mbo, maar ze kunnen ook de overstap naar werk of dagbesteding maken. De aanmelding gebeurt door jongeren zelf, de vso school of de Doorstroompunt-regio. De lessen vinden plaats op locatie bij het werkleerbedrijf iWerk; zij doen ook de intakes van de jongeren. Er wordt tijdens het traject door de werkbegeleiders goed contact gehouden met ouders en eventuele zorgverleners. Het programma bestaat uit een aantal onderdelen:

- brede oriëntatie: wie ben ik, wat wil ik, kan ik;
- generieke scholing: het Drenthe College levert een docent die generieke vakken taal, rekenen, burgerschap, loopbaanbegeleiding, algemene inhoudelijke vakken en vaktaal verzorgt;
- opdoen werknemersvaardigheden door iWerk;
- individuele coaching door Vaart Welzijn.

Op maandag- en dinsdagochtend krijgen de leerlingen les. Op woensdagochtend werken ze bij iWerk. Op donderdag bestaat het begin van de ochtend uit les en werken de leerlingen de rest van de ochtend. Op vrijdag kunnen leerlingen hun dag vrij indelen, bijvoorbeeld met een stage. De invulling van het werk en stage is op maat, afhankelijk van de interesses van de jongere zelf.

Betrokken partijen en samenwerking

Het project wordt gefinancierd vanuit vsv-gelden, van daaruit is ook een projectleider aangesteld. De gemeente is beleidsmatig betrokken bij het opzetten van dit traject en de facilitering. Het werkplein Drentsche Aa, iWerk, heeft de locatie beschikbaar gesteld en verzorgt lessen rondom werknemersvaardigheden. Het mbo, Drenthe College, levert een docent voor generieke lessen. De welzijnsinstelling, Vaart Welzijn, zorgt voor coaching. Het Doorstroompunt zorgt voor kennis en expertise en de monitoring van de leerlingen en ook het samenwerkingsverband wordt betrokken.

Effecten

In het jaar 2022-2023 waren er 66 aanmeldingen, waarvan 31 studenten het traject succesvol hebben doorlopen. Ongeveer 66 procent van deze studenten is na het traject uitgestroomd naar het onderwijs (23 studenten in het mbo), de rest is uitgestroomd naar zorg, dagbesteding, reclassering, werk of naar een andere richting. Voor de 35 studenten die zich wel hebben aangemeld, maar het traject niet zijn begonnen of hebben afgerond, hebben de betrokkenen vanuit het traject wel een rol gehad in de verwijzing naar school, zorg of werk. Van ongeveer 8 van deze studenten is niet bekend waarnaar ze zijn uitgestroomd. Er zijn nog geen cijfers bekend over eventuele switch of uitval van studenten die de overstap naar het mbo hebben gemaakt, daarvoor is de looptijd van het traject nog te kort.

Succesfactoren

Volgens betrokkenen zijn dit de succesfactoren van het schakeltraject:

- Goede samenwerking tussen verschillende partijen bestaande uit vertrouwen en korte lijnen.
- Goede projectleider.
- Alle lessen op één locatie, daardoor heb je goed zicht op de leerlingen en raak je ze niet kwijt.
- iWerk heeft ervaring met deze groep jongeren.

Knelpunten

Volgens betrokkenen zijn dit de knelpunten van het schakeltraject:

- Het opzetten van gezamenlijke voorzieningen en met name ook de financiering daarvan. Het is belangrijk om goede afspraken te maken over wie subsidie aanvraagt en wie financiën beheert. Het is soms moeilijk om alle partijen mee te krijgen in de financiering.
- Blijven zorgen voor een interessant aanbod aan werk bij iWerk, waarbij jongeren vaardigheden en ervaringen opdoen die de ervaringen vanuit hun bijbaan aanvullen.

Belangrijke randvoorwaarden

Volgens betrokkenen zijn dit belangrijke randvoorwaarden bij de implementatie van het schakeltraject:

- Een kartrekker hebben.
- Goede en vertrouwde samenwerking.
- Korte lijnen tussen alle uitvoerende partijen.
- Duidelijke afspraken over elkaars rollen en de financiën.
- Alle lessen verzorgen op één locatie.

2. Paspoort voor Succes (Regio IJssel-Vecht en Noordwest Veluwe)

Doelgroep

Jongeren die de overstap maken van het v(s)o of pro naar het mbo of de arbeidsmarkt.

Hoe en waarom is dit initiatief gestart?

Paspoort voor Succes is een initiatief van twee Doorstroompunten. Vijf jaar geleden, in 2017, zijn ze hiermee begonnen om de overgang van v(s)o en pro naar het mbo of de arbeidsmarkt te versoepelen. Mbo-instellingen kregen vaak informatie over de jongeren en hun ondersteuningsbehoeften via decanen/mentoren of de jongeren zelf. Die informatie was echter niet altijd compleet en jongeren waren hier ook niet altijd open over. Daarom zijn ze in de regio op zoek gegaan naar een instrument waarmee deze informatie beter kon worden overgedragen. Er is gestart met een aantal vo scholen en later sloten ook de vso- en pro-scholen aan. In de eerste instantie is een variant voor de overstap naar het mbo gemaakt, later ook voor de overstap naar de arbeidsmarkt.

Beschrijving

Paspoort voor Succes (PvS) is een online app om het gesprek te voeren over de toekomst van een jongere die onderwijs volgt op het v(s)o of pro. De app wordt door de decaan of mentor en leerling in ieder geval vanaf het laatste jaar gebruikt tijdens de loopbaanoriëntatie op het v(s)o of pro. Tijdens de lessen staat het PvS regelmatig op de agenda en kan de leerling dit invullen of aanpassen. Ook kunnen ze het thuis met ouders bespreken. Het PvS heeft ten eerste als doel om een goede keuze te maken voor studie of arbeidsmarkt. Als een leerling daar toestemming voor geeft, kunnen de gegevens ook worden overgedragen aan de mbo-instelling (indien de leerling naar het mbo gaat) en gebruikt worden tijdens een intakegesprek. Eventueel kan er op basis van de gegevens voor gekozen worden om een mentor vanuit het v(s)o of pro of een orthopedagoog aan te laten sluiten bij de intake. Het streven is dat ook het mbo gebruik gaat maken van het Paspoort voor Succes, maar dat is nog in ontwikkeling. In de app staat informatie over wie de leerling is, wat hij of zij kan en wil en nodig heeft aan begeleiding, maar ook informatie over de omgeving van de jongere (o.a. thuissituatie). De jongere heeft zelf de regie welke informatie wel of niet wordt opgenomen in de app en met wie deze informatie wordt gedeeld. De gebruikers van het Paspoort (mentoren en decanen) kunnen getraind worden in het gebruik ervan, met name ook in gespreksvaardigheden. Met behulp van acteurs worden bepaalde situaties dan nagespeeld, zoals een

leerling die weinig wil delen over zichzelf. Ook is er een gesprekshandleiding ontwikkeld om bij het paspoort te gebruiken. Sommige scholen werken ook met intervisiegroepen.

Betrokken partijen en samenwerking

De app is ontwikkeld door betrokkenen vanuit twee Doorstroompunt-regio's (IJssel-Vecht en Noordwest Veluwe) en de scholen vanuit het vso, vo en pro. Er is in een pilotfase ook regelmatig afgestemd met scholen over de inhoud en de vormgeving van de app.

Het project wordt gefinancierd vanuit vsv-gelden: er is een stuurgroep geformeerd die een controlerende rol heeft. De stuurgroep is de formele opdrachtgever. Verder is er een beleidsgroep, waarin de twee coördinatoren van het project zitten (vanuit de vsv-programma's van de twee regio's) en de directieleden van de scholen. Daarin worden beslissingen genomen en worden zaken gefaciliteerd. Daarnaast is er een werkgroep, waarin decanen en mentoren zitten. Daarin worden ervaringen uitgewisseld over het gebruik van het paspoort en de eventuele doorontwikkeling.

Effecten

In het najaar komt er een onderzoek naar de effecten van het Paspoort voor Succes.

Succesfactoren

Volgens betrokkenen zijn dit de succesfactoren van het Paspoort voor Succes

- Het wordt in de hele regio gebruikt, het is een uniform document.
- Het PvS is met scholen samen ontwikkeld.
- Het PvS sluit aan bij LOB-activiteiten van de scholen en kan ingezet worden als deel van het portfolio van leerlingen. Leerlingen leren hierdoor ook reflecteren.
- Het PvS zorgt voor een goede voorbereiding op de intake op het mbo.
- Dit project heeft geleid tot een versterkte samenwerking tussen verschillende scholen vanuit het vo, vso en pro.
- Het PvS is digitaal en kan ook via de smartphone ingevuld worden. Dat vinden leerlingen prettig, zeggen de vso-scholen. Ze kunnen dan op elk moment wijzigingen aanbrengen.

Knelpunten

Volgens betrokkenen zijn dit de knelpunten van het Paspoort voor Succes:

- Het komt weleens voor dat leerlingen hun gegevens niet willen delen met de mbo-instelling. Leerlingen zijn daartoe niet verplicht.
- Het PvS wordt op dit moment nog niet op het mbo gebruikt, dat is tot nu toe nog niet de focus van het project geweest. Voorheen werd het PvS ook niet altijd in de intake besproken, maar daar is verbetering in gekomen. De wens is dat, zeker in het eerste jaar op het mbo, het paspoort gebruikt wordt tijdens mentorgesprekken, en dat het mbo meer betrokken wordt bij de verbetering van het PvS.
- Intakers van mbo worden nog onvoldoende gefaciliteerd en hebben daarom niet altijd tijd om goed naar het PvS te kijken. Dit speelt met name op niveau 2, 3 en 4.

Belangrijke randvoorwaarden

Volgens betrokkenen zijn belangrijke randvoorwaarden bij de implementatie van het Paspoort voor Succes:

- Op tijd beginnen met de gesprekken en het invullen van het PvS op de v(s)o- of pro-school. Daardoor raakt de leerling gewend aan de vragen.
- Betrek ouders bij de gesprekken. Het is belangrijk dat personen in de directe omgeving van de leerling betrokken zijn. Dat kan bijvoorbeeld door het belang te benadrukken bij ouderavonden.
- Zorg voor een gedeelde visie waar alle gebruikers achter staan.
- Zorg voor commitment op bestuursniveau van de scholen.
- Neem het PvS op in het curriculum.
- Zorg dat de AVG goed wordt nageleefd.

3. Start en Go MBO (regio Arnhem)

Doelgroep

Jongeren in een kwetsbare positie in het vso, praktijkonderwijs, vmbo-basis en ISK die als gevolg van belemmeringen moeizaam of nog niet de overstap maken naar het mbo (entreeopleiding of niveau 2) of daar snel weer uitvallen.

Hoe en waarom is dit initiatief gestart?

Start en Go MBO is in 2017 gestart omdat er in de regio Arnhem sprake was van veel vsv onder kwetsbare jongeren, met name bij de overstap van v(s)o naar mbo. Jongeren vielen uit of switchten vaak van opleiding. Er is gestart met een pilotfase van vier jaar van vijf initiatieven, waarvan er twee zijn overgebleven: zachte landing en doorstroomcoaches. De andere initiatieven waren niet succesvol of al voldoende ingebed bij de scholen. Het project is na de pilotfase verlengd voor vier jaar.

Betrokken partijen en samenwerking

Het project Start en Go MBO wordt gefinancierd met vsv-gelden. Daarvoor is ook een stuurgroep ingesteld, maar die staat inhoudelijk meer op afstand van de projecten. Het project Zachte Landing wordt ook deels gefinancierd vanuit het Lerende Regio Arnhem (LRA). Dat is een samenwerking van scholen in het vo en mbo in de regio Arnhem. De projectleiding van Start en Go MBO bestaat uit een coördinator vanuit het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) en een programmaleider vanuit een mbo-instelling. Zij zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke aansturing.

3a. Zachte Landing (onderdeel van Start en Go MBO)

Beschrijving

Het project Zachte Landing bestaat uit oriëntatiemogelijkheden voor kwetsbare leerlingen die nog twijfelen over hun keuze voor een mbo-opleiding. Het doel is dat leerlingen een beter onderbouwde studiekeuze kunnen maken. Het project is opgestart omdat er behoefte was aan aanbod specifiek gericht op de kwetsbare doelgroep. Deze leerlingen gaan niet altijd naar reguliere open dagen, omdat ze het spannend vinden en niet altijd steun ervaren vanuit hun thuissituatie. In een eerste fase van dit project werden daarom meeloopdagen op mbo-opleidingen georganiseerd voor deze specifieke doelgroep. Later is dit omgezet in een meeloopdag bij een stagebedrijf, omdat er meer behoefte was aan beleving van het beroep. Hier was ook meer animo voor vanuit de leerlingen. De meeloopdagen worden zeven keer per jaar georganiseerd. Leerlingen krijgen uitleg over het bedrijf, de werkzaamheden en arbeidsvoorwaarden, krijgen een rondleiding, kunnen kennismaken met werknemers en doen een activiteit. Ook kunnen ze gekoppeld worden aan een mbo-student, die als buddy fungeert. De buddy's worden ook getraind om leerlingen te begeleiden. Leerlingen hebben na de meeloopdag ook de mogelijkheid om een korte meeloopstage te doen met hun buddy. Leerlingen worden door hun decaan vanuit de v(s)o school aangemeld voor een meeloopdag. Er wordt gezorgd voor vervoer en voor persoonlijke begeleiding van de leerlingen.

Betrokken partijen en samenwerking

Voor het project Zachte Landing geldt dat een medewerker vanuit het vsv-programma bedrijven regelt waar leerlingen kunnen meelopen. Decanen melden de leerlingen aan. Er zijn nu vier pilotscholen betrokken, dat worden er vanaf volgend jaar waarschijnlijk acht of negen. In het LRA-overleg, waarin de scholen zijn vertegenwoordigd, wordt ook dit project besproken.

Effecten

In schooljaar 2018-2019¹⁴ hebben 47 leerlingen meegedaan aan activiteiten van de Zachte Landing. Van 30 leerlingen waren cijfers bekend over de periode na de overstap. In totaal zat 68 procent van deze 30 leerlingen na een jaar nog steeds op het mbo en 64 procent zat na een jaar nog steeds op de originele opleiding. De studenten zeiden dat zij zonder hulp van Zachte Landing minder gedegen onderzoek

¹⁴ De cijfers komen uit: Dumoulin, E. (2020). *Eindverslag Start en Go MBO*. Arnhem: Lerende Regio Arnhem.

zouden hebben gedaan naar een vervolgopleiding. In het schooljaar 2019-2020 hebben 29 leerlingen meegedaan aan voorlichtingsactiviteiten en zijn 11 leerlingen gecoacht door een student uit het mbo. Het afgelopen schooljaar (2022-2023) hebben in totaal ongeveer 100 leerlingen meegelopen met een bedrijf. Cijfers over andere jaren zijn nog niet bekend. De ervaring is dat de meeste leerlingen zich ook daadwerkelijk inschrijven voor de opleiding waarop ze hebben meegelopen. Er zijn nog geen cijfers bekend of dit ook leidt tot minder uitval en switchen. Leerlingen vinden het meelopen waardevol en een goede aanvulling op een meeloopdag op het mbo.

Succesfactoren

Volgens betrokkenen zijn dit de succesfactoren van de Zachte Landing:

- Het buddy-systeem met een mbo-student. Het verhaal van een ervaringsdeskundige heeft vaak veel impact op de groep kwetsbare jongeren, met name als diegene een soortgelijke achtergrond heeft.
- Studenten beleven wat het is om een bepaald beroep uit te oefenen en kunnen zo een beter onderbouwde keuze maken.

Knelpunten

Volgens betrokkenen zijn dit de knelpunten van de Zachte Landing:

- Decanen op v(s)o scholen hebben vaak weinig tijd en dus weinig ruimte voor individuele begeleiding.
- Beperkt budget, daarom geen mogelijkheden om meer scholen aan te laten sluiten.
- Start en Go MBO is geen officiële organisatie. Daardoor kunnen ze geen aanspraak maken op een vast gebouw of bijvoorbeeld marketing inzetten.

Belangrijke randvoorwaarden

Volgens betrokkenen zijn dit belangrijke randvoorwaarden bij de implementatie van de Zachte Landing:

- Regelen van vervoer naar de bedrijven.
- Persoonlijke begeleiding vanuit de eigen school, een bekend gezicht.
- Goede voorbereiding vanuit de decaan van de v(s)o-school, zodanig dat een goede keuze voor een meeloopdag kan worden gemaakt.
- Aanjagers vanuit scholen die dit project promoten bij hun collega's.
- Persoonlijke aandacht voor de leerling, bijvoorbeeld door leerlingen na te bellen als ze niet aanwezig zijn.

3b. Doorstroomcoaching (onderdeel van Start en Go MBO)

Beschrijving

Doorstroomcoaches zijn gericht op het versoepelen van de overstap naar het mbo, zowel tijdens de voorbereiding, de overstap zelf als in de eerste fase op het mbo. Leerlingen kunnen vanaf het laatste half jaar op het v(s)o en tot en met het eerste halfjaar op het mbo coaching krijgen. De invulling van de coaching is maatwerk, maar altijd aanvullend op de coaching vanuit de mbo-instelling. Coaching kan bijvoorbeeld bestaan uit meelopen tijdens de eerste dag op het mbo, coachingsgesprekken of het aansluiten bij gesprekken met de mentor op het mbo. De doorstroomcoach sluit ook altijd aan bij het intakegesprek. Er wordt na de overstap regelmatig geëvalueerd of er nog behoefte is aan de doorstroomcoaching. Voor entreeopleidingen zijn hier aparte afspraken over gemaakt. Daar is elke vijf weken een studievoortgangsgesprek met de leerling, de mentor van het mbo en de doorstroomcoach, waarin ook wordt besloten of de doorstroomcoaching nog nodig is.

Betrokken partijen en samenwerking

De doorstroomcoaches overleggen elke week met elkaar over de stand van zaken. Deze coaches zijn allemaal werkzaam bij een v(s)o-school of mbo-instelling, veelal als zorgcoördinator. Zij worden ingehuurd voor dit project. Ook is er regelmatig overleg met de decanenkring vanuit de Lerende Regio Arnhem (LRA). De doorstroomcoaches werken samen met de coaches/begeleiders vanuit het mbo. Die samenwerking en afstemming is belangrijk, om ervoor te zorgen dat doorstroomcoaches een aanvulling zijn op de begeleiding vanuit het mbo.

Effecten

In 2018-2019 hebben 43 leerlingen gebruikgemaakt van een doorstroomcoach, in 2019-2020 ging het om 145 leerlingen. Verdere cijfers zijn niet bekend. Er is geen zicht de effecten van doorstroomcoaches op de vermindering van de uitval en switchen op het mbo. Vaak zijn doorstroomcoaches na afronding niet meer betrokken en hebben ze geen zicht op hoe het de leerling verder vergaat. Leerlingen zijn wel positief over hun doorstroomcoach en waarderen vooral de hulp en persoonlijke interactie.

Succesfactoren

Volgens betrokkenen zijn dit de succesfactoren van de doorstroomcoaching:

- Dat de leerling een vaste contactpersoon heeft voor de overstap, een bekend gezicht waaraan ze allerlei vragen kunnen stellen.
- Doorstroomcoaches zijn een schakel tussen v(s)o en mbo en kunnen er zorg voor dragen dat alle informatie goed wordt overgedragen.

Knelpunten

Volgens betrokkenen zijn dit de knelpunten van de doorstroomcoaching:

- Beperking van de doelgroep. Vmbo-t-leerlingen of havoleerlingen vallen soms ook onder de kwetsbare doelgroep, maar vallen niet binnen de doelgroep van dit project.
- Soms werken de coaches vanuit bepaalde mbo-opleidingen minder goed mee. Samenwerking met de mbo-instellingen is cruciaal voor het succes.
- Start en Go MBO is geen officiële organisatie. Daardoor kunnen ze geen aanspraak maken op een vast gebouw of bijvoorbeeld marketing inzetten.

Belangrijke randvoorwaarden

Volgens betrokkenen zijn dit belangrijke randvoorwaarden bij de implementatie van doorstroomcoaching:

- Goede afstemming, samenwerking en rolafbakening tussen doorstroomcoach en coach/begeleider vanuit de mbo-instelling. De begeleiding van de doorstroomcoach moet aanvullend zijn.
- Motivatie om het beste voor de leerling te bereiken.

4. Vsv-aanpak (regio Amsterdam)

In de vsv-aanpak van de regio Amsterdam wordt een aantal activiteiten gericht op het versoepelen van de overstap van v(s)o en pro naar mbo. De doelgroep in brede zin zijn kwetsbare jongeren die de overstap maken van onderwijs naar onderwijs of van onderwijs naar werk. Hieronder worden een aantal van deze activiteiten uitgelicht.

4a. Sluitende aanpak jongerenpunt (onderdeel van vsv-aanpak Amsterdam)

Aanleiding en start

Sinds anderhalf jaar op het mbo. Door het succes van de sluitende aanpak pro/vso heeft de gemeente besloten om de aanpak uit te breiden naar het mbo.¹⁵

Doelgroep

Vsv'ers, maar ook in brede zin jongeren op het mbo die dreigen uit te vallen.

Beschrijving

Op twintig locaties van mbo-instellingen in Amsterdam is een jongerenadviseur aanwezig. Dat is iemand van de gemeente die verantwoordelijk is voor het voorkomen van vsv en voor jongeren in een kwetsbare positie. De begeleiding is gericht op jongeren die dreigen uit te vallen. Zij worden begeleid terug

¹⁵ In 2015 is de gemeente Amsterdam gestart met de sluitende aanpak pro/vso. Achtergrond hierbij is de invoering van de Participatiewet. In deze aanpak hebben alle pro- en vso-scholen in Amsterdam een vaste jobcoach die jongeren die uitstromen naar arbeid begeleiden. In de praktijk bleek overigens dat een groot deel van de pro- en vso-leerlingen naar het mbo ging (via het Pro-ROC-traject, maar ook zelfstandig).

naar school, werk, leer-werktraject of dagbesteding. De mentor of zorgcoördinator vanuit het mbo meldt de leerlingen aan als zij signalen ontvangen dat de leerling dreigt uit te vallen. De jongerenadviseurs zien elkaar regelmatig voor intervisie en kunnen ook gebruikmaken van de expertise van een gedragsdeskundige.

Effecten

Vanuit de mbo-instellingen krijgt de gemeente positieve feedback en evaluaties terug. Ze hebben goede ervaringen met de inzet van jongerenadviseurs. Op dit moment wordt er ook een onderzoek uitgevoerd naar de effecten van jongerenadviseurs. Per jaar worden ook steeds meer jongeren bereikt en begeleid. Het gaat afgelopen schooljaar om ongeveer 400 jongeren.

Succesfactoren

Volgens betrokkenen zijn dit de succesfactoren van de sluitende aanpak jongerenpunt:

- Samenwerking met de mbo-instellingen. Alle instellingen zijn aangehaakt.
- Het preventieve aspect, het voorkomen van jeugdwerkloosheid.

Knelpunten

Volgens betrokkenen zijn dit de knelpunten van de sluitende aanpak jongerenpunt:

- De middelen voor dit project zijn incidentele middelen. Daardoor is het niet mogelijk om jongerenadviseurs vast in dienst te hebben.
- Dit project wordt vanuit stadsdelen aangestuurd, terwijl jongeren in de praktijk met meerdere stadsdelen te maken hebben. Ze wonen bijvoorbeeld in het ene stadsdeel en zitten in het andere stadsdeel op school.

Belangrijke randvoorwaarden

Volgens betrokkenen zijn dit belangrijke randvoorwaarden bij de implementatie van de sluitende aanpak jongerenpunt:

- Proactieve begeleider die goed de verbinding kan maken met jongeren.
- Een goede samenwerking met mbo-instellingen.
- Structurele middelen.
- Een goede informatieoverdracht over deze jongeren via daarvoor ingerichte systemen.

4b. Pilot transferbegeleiding (onderdeel van vsv-aanpak Amsterdam)

Aanleiding en start

Dit project bestaat sinds vijf jaar. De aanleiding om hiermee te starten was dat uit onderzoek naar voren kwam dat transferbegeleiding helpt voor de doelgroep kwetsbare jongeren. Zij hebben vaak te maken met verschillende contactpersonen vanuit de verschillende domeinen van de gemeente (o.a. armoede, onderwijs, werk, jeugd), terwijl ze gebaat zijn bij één vast contactpersoon.

Doelgroep

Jongeren die de overstap maken van vso/pro naar onderwijs of werk.

Beschrijving

Voor een kleine groep leerlingen vanuit het pro en vso is coaching aanwezig bij de overstap naar onderwijs of werk. Het doel hiervan is om uitval bij de overstap te voorkomen. Op dit moment wordt hier met een aantal scholen mee geëxperimenteerd. De coach is een vast aanspreekpunt voor jongeren en kan hen in contact brengen met experts vanuit verschillende domeinen.

Effecten

In 2022 is onderzoek gedaan door de Hogeschool van Amsterdam naar de pilot transferbegeleiding. Dit onderzoek richtte zich niet op effecten, daarvoor loopt de pilot nog niet lang genoeg, maar wel op werkzame elementen van de pilot. Uit het onderzoek bleek dat de volgende elementen belangrijk zijn

geweest voor jongeren: het opbouwen van een goede relatie tussen coach en leerling, een coach die betrokken, respectvol en duidelijk is, het zijn van een rolmodel als coach en een goede samenwerking tussen de coach, de school en de ouders.

Succesfactor

Volgens betrokkenen is dit een succesfactor van de pilot transferbegeleiding:

- Een vast aanspreekpunt voor jongeren.

Knelpunt

Volgens betrokkenen is dit een knelpunt van de pilot transferbegeleiding:

- Omdat verschillende domeinen van de gemeente betrokken zijn, komt de financiering ook uit verschillende potjes.

Belangrijke randvoorwaarde

Volgens betrokkenen is dit een belangrijke randvoorwaarde bij de implementatie van de pilot transferbegeleiding:

- Binding met een coach en daarmee vertrouwd raken.

4c. Pro-ROC-traject (onderdeel van vsv-aanpak Amsterdam)

Aanleiding en start

Het Pro-ROC-traject bestaat al geruime tijd (25 jaar) en is, voor zover te achterhalen, ontstaan om tegemoet te komen aan de groeiende wens van jongeren (en ouders) om vanuit het praktijkonderwijs naar het mbo te gaan. Het traject is ook toegankelijk voor jongeren die uit het vso komen.

Doelgroep

Leerlingen die op het vso of pro hun entreediploma willen halen.

Beschrijving

Voor leerlingen op het vso is er de mogelijkheid om hun entreediploma te halen, terwijl ze op het vso zitten. Ze gaan één dag per week naar het mbo, blijven één dag per week op het vso en lopen de rest van de week stage. Scholen melden leerlingen aan waarvan ze inschatten dat ze in staat zijn om nee entreeopleiding te halen.

Effecten

- Het aantal leerlingen dat een startkwalificatie haalt is groot.

Succesfactor

Volgens betrokkenen is dit een succesfactor van het Pro-ROC-traject:

- Leerlingen hebben langer de tijd om te landen en te wennen aan de overgang.

Knelpunt

Volgens betrokkenen is dit een knelpunt van het Pro-ROC-traject:

- Scholen moeten het traject zelf bekostigen. Daardoor zijn ze wat selectiever in welke leerlingen voor het traject in aanmerking komen: alleen leerlingen waarvan ze inschatten dat ze ook in staat zijn om entreeopleiding te halen.

4d. Ambulant begeleider cluster 2 (feitelijk geen onderdeel van de vsv-aanpak, maar gefinancierd en uitgevoerd door de vso-school)

Aanleiding en start

De ambulant begeleider heeft deze rol op het mbo sinds 2018.

Doelgroep

Jongeren met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) die de overstap maken van cluster 2 naar het mbo.

Beschrijving

Voor leerlingen met TOS die de overstap maken vanuit cluster 2 naar het mbo is een ambulant begeleider beschikbaar, ook na de overstap op het mbo. Deze begeleider is in dienst van de cluster 2 school en dus een bekende van de leerlingen. De begeleiding is maatwerk en wordt dus verschillend ingevuld. Het kan bijvoorbeeld gaan over planning, contact met docenten, toetsweken of wat meer praktische zaken. Ook de periode en frequentie waarin leerling en begeleider elkaar zien varieert. In principe is de begeleider de gehele periode op het mbo beschikbaar. Naast begeleiding van leerlingen worden ook docenten, mentoren en zorgcoördinatoren van het mbo geïnformeerd en begeleid. Zij krijgen uitleg over wat TOS is en hoe je daarmee om kunt gaan in het onderwijs. De mogelijkheden van deze leerlingen worden namelijk soms overschat, omdat de stoornis niet zichtbaar is. Naast begeleiding van betrokkenen op het mbo worden ook werkgevers (stagebedrijven) geïnformeerd over de stoornis.

Effecten

Er is voor zover bekend geen onderzoek naar de effecten van de inzet van de ambulant begeleider op het mbo. Wel krijgt de begeleider van leerlingen terug dat ze het prettig vinden om een vast aanspreekpunt te hebben voor vragen, een bekend gezicht. Bij de start op het mbo zijn leerlingen soms wat sceptischer: ze hebben na hun periode op het vso juist behoefte aan meer vrijheid.

Succesfactor

Volgens betrokkenen zijn dit de succesfactoren van een ambulant begeleider :

- Een vertrouwd gezicht voor leerlingen, ook na de overstap op het mbo.
- Begeleiding van docenten, mentoren, zorgcoördinatoren en werkgevers.

Knelpunt

Volgens betrokkenen is dit een knelpunt van een ambulant begeleider:

- De betrokkenheid van het mbo bij leerlingen is beperkt, dat heeft ook te maken met schaalgrootte. Ze weten vaak niet veel van de leerlingen en leerlingen zijn soms ook bijna niet aanwezig. Daar wordt niet zo op gelet.

5. Pre-mbo (regio Twente)

Doelgroep

Leerlingen die een vmbo-diploma hebben behaald, maar voor wie de stap richting het mbo nog te groot is en voormalig vso-leerlingen die in het eerste jaar van het mbo zijn uitgevallen. Deze studenten hebben wel de cognitieve mogelijkheden om het mbo af te ronden, maar hebben op andere vlakken extra begeleiding nodig. Leerlingen worden aangemeld via het zorgteam van de vso-school.

Hoe en waarom is dit initiatief gestart?

Opgestart om (definitieve) uitval in het mbo te voorkomen.

Beschrijving

Het pre-mbo is een leerroute waarbij leerlingen via een voorbereidingsjaar worden geholpen om door te stromen naar minimaal niveau 2 op het mbo. De leerling volgt deze route op locatie De Sumpel van ROC Twente. In het pre-mbo krijgen leerlingen generieke vakken en worden verschillende vaardigheden getraind zoals schoolvaardigheden, beroepsvaardigheden en sociaal-maatschappelijke vaardigheden. Leerlingen worden ook voorbereid om een goede studiekeuze voor het mbo te maken. Voor de kerstvakantie volgt een bindend advies of de leerling het traject verder mag gaan volgen. Vanaf januari schrijft de leerling zich als student in bij het ROC van Twente. Tijdens de tweede helft van het schooljaar ligt de nadruk dan op een individueel stageprogramma.

Betrokken partijen en samenwerking

Het pre-mbo is een initiatief van Attendiz, een vso-school in Twente. Zij hebben dit initiatief samen met ROC van Twente opgepakt. Leerlingen worden begeleid door een docent uit het speciaal onderwijs en een docent van ROC van Twente.

Effecten

Voor vrijwel alle jongeren die aan het traject deelnemen wordt een passende vervolgstap gevonden, in het mbo of elders.

Succesfactoren

Volgens betrokkenen is dit een succesfactor van het pre-mbo:

- Leerlingen krijgen de tijd om zich voor te bereiden op het mbo.

Knelpunten

Volgens betrokkenen zijn dit knelpunt van het pre-mbo:

- Voor sommige leerlingen is de locatie een reden om zich niet aan te melden voor het pre-mbo, omdat het moeilijker te bereiken is vanuit huis.
- Een andere reden voor leerlingen om niet te kiezen voor het pre-mbo is dat zij een jaar langer bezig zijn met onderwijs, terwijl ze in principe met hun diploma gelijk kunnen starten op het mbo.

5.4 Conclusies initiatieven

Interventies binnen het vso om de overstap naar mbo te vereenvoudigen

In de literatuur komen we verschillende voorbeelden van (suggesties voor) interventies tegen die de overstap van vso naar mbo soepeler kunnen maken voor de vso-leerling. Initiatieven die we binnen het vso zien, zijn bijvoorbeeld:

- De voorbereiding van de vso-leerlingen op het mbo, bijvoorbeeld doordat er meer aandacht in het vso wordt besteed aan oriëntatie op vervolgopleiding en beroep.
- De afstemming tussen zorg en loopbaanbegeleiding binnen het vso over wat de mogelijkheden van de vso-leerlingen in het vervolgonderwijs zijn en welke ondersteuning daarbij nodig is.
- Het betrekken van ouders bij (de voorbereiding op) de overstap naar het mbo, zodat zij een reëel beeld hebben van wat hun kind kan verwachten in het mbo en zicht krijgen in waarop ze moeten letten bij de overstap.

Interventies tijdens de overgangsfase

Ook zijn er verschillende voorbeelden van interventies in de overgangsfase, bijvoorbeeld:

- De warme overdracht van vso-leerlingen aan het mbo (uitwisseling van gegevens van leerlingen die de overstap maken van vo naar mbo is wettelijk verplicht).¹⁶
- Bespreking tijdens de intake van wat de aankomende student nodig heeft en het maken van afspraken over coaching en begeleiding van de student.

Interventies tijdens de mbo-opleiding

De overgang en de bestendinging van de overstap naar het mbo kan worden bevorderd door structurele samenwerking tussen vso- en mbo-instellingen. Praktijkvoorbeelden daarvan zijn dat vso-leerlingen een deel van de week lessen volgen op een mbo-instelling of een deel van de entree-opleiding volgen op de vso-school. Maatwerk is tijdens de mbo-opleiding niet altijd beschikbaar. Wel zien we in de literatuur, en ook in de praktijk, verschillende vormen van coaching en begeleiding van vso-leerlingen tijdens de opleiding, ook tijdens stages.

¹⁶ Ondanks de wettelijke grondslag voor het delen van gegevens kunnen vso-scholen ervoor kiezen om gegevens niet te delen als de student het niet wil (grondslag 'toestemming student' weegt zwaarder).

Interventies die genoemd worden door Doorstroomcoördinatoren

Veel Doorstroomcoördinatoren kennen initiatieven die erop gericht zijn om de overstap van vso naar mbo te verbeteren. Minder vaak noemen ze initiatieven tijdens de mbo-opleiding. Bij de interventies waarop de coördinatoren zicht hebben zijn vaak vso-scholen, mbo-instellingen en het Doorstroompunt betrokken. Binnen hun regio zien ze vaak meerdere initiatieven naast elkaar. Initiatieven die door veel Doorstroomcoördinatoren worden genoemd zijn:

- oriëntatiemogelijkheden voor vso-leerlingen;
- overdracht van gegevens over vso-leerlingen;
- voorlichting en communicatie over mbo-instellingen/-opleidingen;
- doorstroomcoaches;
- nazorg door vso-scholen;
- intake in het mbo.

Hierbij zien we een mix van een betere voorbereiding van de vso-leerlingen, een warme overdracht en intake bij de overgang en coaching en nazorg (door de aanleverende vso-school) tijdens de mbo-opleiding. Over het algemeen zijn de Doorstroomcoördinatoren redelijk positief over wat er wordt bereikt met de initiatieven.

Praktijkvoorbeelden uit vijf regio's

Voor het onderzoek zijn initiatieven uit vijf regio's die zich richten op het versoepelen van de overgang van vso naar mbo verder uitgewerkt. Deze initiatieven pakken verschillende knelpunten aan door een goede voorbereiding en oriëntatie op het mbo, een goede overdracht van gegevens, het coachen van docenten, mentoren en werkgevers in hoe ze moeten omgaan met deze doelgroep en goede begeleiding en nazorg van vso-leerlingen die de overstap naar het mbo maken. Bij de initiatieven zijn diverse partijen betrokken zoals vso-scholen, mbo-instellingen, Doorstroompunt-regio's, gemeentes, welzijns- en zorgorganisaties en leer-werkbedrijven. Randvoorwaarden voor een succesvolle aanpak die we bij meerdere initiatieven terug horen zijn dat de relevante partijen met elkaar samenwerken, dat goede afspraken zijn gemaakt, bijvoorbeeld over de taakverdeling, en dat er sprake is van een gedeelde visie. Ook wijzen betrokkenen op het belang van een goede informatieoverdracht. Een aandachtspunt is wel dat er niet altijd veel bekend is over de effectiviteit van de initiatieven. Ook melden enkele betrokkenen dat de middelen die beschikbaar zijn voor de uitvoering tijdelijk zijn.

Samenvatting en conclusie

6

6 Samenvatting en conclusie

Bij de start van het onderzoek is gekozen voor een aanpak die bestaat uit verschillende, elkaar aanvullende onderzoeksactiviteiten. De onderzoeksactiviteiten zijn:

- De **verzameling van kwantitatieve gegevens** over instroom en studiesucces van vso-leerlingen in het mbo.
- Een **beknopte literatuurstudie** naar de ervaren knelpunten in de overstap van het vso naar het mbo en eventuele oplossingen daarvoor.
- Een **survey onder coördinatoren van Doorstroompunten**. Voor de Doorstroomcoördinatoren is gekozen omdat zij een breder overzicht hebben van wat er in de regio's speelt (aan knelpunten en initiatieven) en ons bovendien kunnen informeren over de mate waarin er in een regio zicht is op de doorstroom van vso naar mbo en de uitval binnen het mbo door deze studenten.
- De **uitwerking van praktijkvoorbeelden van initiatieven** om de overstap van vso naar mbo te versoepelen.

Bij elkaar geven deze activiteiten een breder inzicht in de problematiek waarmee vso-leerlingen bij de overstap naar het mbo te kampen hebben en de interventies die worden ingezet om de overstap te versoepelen. Hieronder doen we verslag van de belangrijkste bevindingen uit ons onderzoek.

6.1 De uitval van (voormalig) vso-leerlingen in het mbo

De overstap van vso naar mbo

Jaarlijks beginnen zo'n zesduizend studenten met een achtergrond in het vso aan een opleiding in het mbo. Ongeveer 3500 van hen doen dat direct aansluitend op de vso-opleiding. Het merendeel van deze studenten heeft een uitstroomprofiel vervolgonderwijs. Voor deze studenten lijkt het mbo een passende keuze. De meeste voormalige vso-leerlingen volgen een opleiding op entreeniveau of niveau 2.

Minder studiesucces, maar dit geldt zeker niet voor alle voormalige vso-leerlingen

Voormalige vso-leerlingen hebben het vaak lastig in het mbo. Zo veranderen ze wat vaker dan gemiddeld van opleiding in het mbo dan studenten zonder achtergrond in het vso. De grootste verschillen zien we echter bij het studiesucces: studenten met een verleden in het vso halen op alle niveaus minder vaak een diploma dan studenten die niet in het vso hebben gezeten. In niveau 3 en niveau 4 haalt desondanks een ruime meerderheid van de voormalig vso-leerlingen hun diploma. Een aandachtspunt is dat er niet veel aanvullende informatie beschikbaar is over kenmerken van voormalig vso'ers die uitvallen in het mbo.

6.2 Knelpunten waar (voormalig) vso-leerlingen tegenaan lopen tijdens en na de overstap

Vso en mbo kennen elkaars werkwijze onvoldoende

Voor een soepele overgang is het belangrijk dat vso-scholen en mbo-instellingen op de hoogte zijn van elkaars manier van werken, de leerlingen en elkaars verwachtingen van de leerlingen. In de praktijk schort het vaak aan deze inzichten.

Grote verschillen in ondersteuningsaanbod tussen de mbo-opleidingen

Een knelpunt dat zich voordoet voordat vso-leerlingen de overstap maken naar het mbo is dat er grote verschillen zijn tussen mbo-instellingen in wat ze aan ondersteuning (kunnen) bieden. Dit maakt het overzichtelijker voor vso-leerlingen om een opleiding te kiezen waarin ze passende ondersteuning kunnen krijgen. Als ze eenmaal begonnen zijn aan de opleiding kunnen voormalig vso-leerlingen er tegenaan lopen dat wat zij aan ondersteuning nodig hebben niet voorhanden is bij de opleiding waarvoor ze hebben gekozen.

Het is niet altijd bekend welke ondersteuning een voormalig vso-leerling nodig heeft in het mbo

Hoewel er geluiden zijn dat voormalig vso-leerlingen worden ontmoedigd om te beginnen aan een mbo-opleiding, is de indruk dat dit niet structureel gebeurt. Wel horen we van verschillende bronnen (literatuur, Doorstroomcoördinatoren, klankbordgroep) dat vso en mbo niet altijd goed op de hoogte zijn van

elkaars manier van werken. Ook worden gegevens over de student niet altijd geleverd aan de mbo-opleiding, bijvoorbeeld omdat de student niet direct doorstroomt vanuit het vso. Ook als deze gegevens wel worden geleverd, lijken mbo-opleidingen niet altijd op de hoogte van de ondersteuningsvraag van de student.

Het ontbreekt in het mbo aan voldoende kennis en expertise om voormalige vso-leerlingen te begeleiden

Meer in algemene zin lijkt er binnen het mbo niet altijd voldoende kennis en expertise te zijn om voormalige vso-leerlingen te kunnen begeleiden. Als de kennis over de ondersteuning van studenten die extra begeleiding ontvangen wel aanwezig is in de mbo-instelling, wordt die niet altijd gedeeld.

Mindere geschiktheid, onvoldoende voorbereiding of onvoldoende ondersteuning?

Belangrijke oorzaken voor de uitval van voormalig vso-leerlingen in het mbo zijn dat ze niet goed weten wat ze kunnen verwachten in het mbo en dat ze studie- en executieve vaardigheden missen om de opleiding succesvol af te ronden. Dergelijke knelpunten kunnen er ook op wijzen dat ze niet goed worden voorbereid op de overstap. Daarnaast zijn er binnen het mbo onvoldoende mogelijkheden om de vso-leerlingen maatwerk te bieden.

Onvoldoende begeleiding tijdens de beroepspraktijkvorming (bpv)

De beroepspraktijkvorming (ofwel de stage) vormt een belangrijk onderdeel van de mbo-opleiding. Voor voormalige vso-leerlingen is beroepspraktijkvorming vaak een struikelblok: ze zijn er onvoldoende op voorbereid en hebben intensievere begeleiding nodig, zowel van de opleiding als van de werkgever. Deze begeleiding is niet altijd beschikbaar.

We weten nog maar weinig van verschillen tussen opleidingen

Onze inzichten over de knelpunten die voormalig vso-leerlingen voor en tijdens de mbo-opleiding ervaren zijn behoorlijk generiek. We hebben geen inzicht in verschillen in knelpunten die zich voordoen tussen niveaus en opleidingsrichtingen.

6.3 Initiatieven om (voormalige) vso-leerlingen te doen slagen in het mbo

Voorbeelden van initiatieven uit vijf regio's

Uit de literatuurstudie en de quickscan blijkt dat er in veel regio's initiatieven bestaan om de overgang van vso naar mbo te versoepelen. Deze voorbeelden zijn divers, ze richten zich op verschillende knelpunten en fases van de overstap van vso naar mbo en er zijn verschillende partijen bij betrokken. Van de Doorstroomcoördinatoren weten we dat er vaak meerdere initiatieven naast elkaar voorkomen in een regio.

Tijdens het onderzoek hebben we ingezoomd op praktijkvoorbeelden in vijf regio's. Deze hebben we uitgewerkt in paragraaf 5.3. Het gaat om de volgende vijf voorbeelden:

- Schakeltraject (Assen): een traject van een paar maanden waarin leerlingen worden voorbereid op het mbo. Ze krijgen generieke lessen, trainen werknemersvaardigheden en doen praktijkervaring op.
- Paspoort voor Succes (IJssel-Vecht en Noordwest Veluwe): een app waarmee informatie over leerlingen kan worden overgedragen aan het mbo. Hierin is o.a. informatie opgenomen over de interesses en kwaliteiten van de leerling en de ondersteuningsbehoefte.
- Start en Go MBO (Arnhem): een project dat bestaat uit twee initiatieven. De Zachte Landing zorgt voor oriëntatiemogelijkheden bij bedrijven. Leerlingen kunnen een dag meelopen en gekoppeld worden aan een buddy (mbo-leerling). Doorstroomcoaches zijn beschikbaar voor leerlingen voor, tijdens en na de overstap.
- Vsv-aanpak (Amsterdam): binnen de vsv-aanpak Amsterdam bestaan verschillende initiatieven om de overgang van vso naar mbo te versoepelen. Een aantal daarvan is gericht op coaching en begeleiding van voormalig vso-leerlingen die de overstap maken naar het mbo of dreigen uit te vallen op het mbo. Ook is er een initiatief gericht op het begeleiden en informeren van docenten, mentoren

en stagebegeleiders op het mbo die te maken hebben met leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis. Daarnaast is er voor leerlingen vanuit het vso/pro de mogelijkheid om op hun eigen school een entreediploma te halen.

- Pré-mbo (Twente): voormalig vso-leerlingen die zijn uitgevallen in het eerste jaar op het mbo kunnen een jaar pre-mbo volgen. Ze worden voorbereid om door te kunnen stromen naar niveau 2.

De praktijkvoorbeelden richten zich op verschillende fasen in de overstap

Een aantal van de praktijkvoorbeelden richt zich op de fase voor de overstap. Ze zijn gericht op het beter voorbereiden van leerlingen op wat er van hen wordt verwacht op het mbo en zorgen dat leerlingen een realistisch beeld hebben van de mbo-opleiding. Zo is de Zachte Landing (onderdeel van Start en Go MBO) gericht op oriëntatie op mogelijke mbo-opleidingen. Leerlingen kunnen door een dag mee te lopen met een bedrijf een beter onderbouwde studiekeuze maken. Het schakeltraject, pré-mbo en pro-ROC-traject van de vsv-aanpak Amsterdam zorgen daarnaast voor een goede voorbereiding op het mbo. Ze trainen leerlingen in generieke vaardigheden, werknemersvaardigheden en leerlingen kunnen wennen aan het school- en werkritme. Paspoort voor Succes richt zich vervolgens op de fase van de overstap zelf. Het is een middel om te zorgen voor goede overdracht van informatie, met name over de ondersteuningsbehoefte van leerlingen. Een aantal initiatieven, zoals de onderdelen uit de vsv-aanpak Amsterdam en de doorstroomcoaches vanuit Start en Go MBO, richt zich op de begeleiding en coaching van leerlingen voor, tijdens en na de overstap. Hierbij wordt vaak afgestemd en uitgewisseld met een begeleider of mentor vanuit het mbo. Tot slot richt de ambulante begeleider van cluster 2, uit de vsv-aanpak Amsterdam, zich ook op mbo-docenten, mentoren en stagebegeleiders vanuit bedrijven. Door begeleiding en informatieoverdracht krijgen ze meer kennis over hoe ze om kunnen gaan met de doelgroep uit cluster 2.

Een goede samenwerking als basisvoorwaarde

Uit de praktijkvoorbeelden weten we dat initiatieven om de overgang van vso naar mbo te versoepelen om een goede samenwerking tussen de betrokken partijen vragen. Dan gaat het om een duidelijke afbakening van rollen en taken, maar ook om regelmatig overleg, zowel op beleidsniveau als op het niveau van de uitvoering, en uitwisseling van informatie. Een trekker of een goede projectleider kan hierbij van meerwaarde zijn.

Er is vaak nog weinig bekend over de resultaten van de initiatieven

Voor veel initiatieven is het nog te vroeg om uitspraken te doen over effecten. Een aantal initiatieven zal in de nabije toekomst worden geëvalueerd. Vaak zijn wel de ervaringen van leerlingen en ouders bekend en die zijn veelal positief. Ook het bereik van leerlingen neemt bij veel initiatieven toe over de jaren.

Andere knelpunten

Er is een aantal knelpunten waar regio's vaker mee te maken hebben:

- Een deel van de projecten ontvangt tijdelijke middelen, de houdbaarheidsdatum van deze projecten is daardoor beperkt.
- Betrokkenheid van bepaalde partijen blijft achter, bijvoorbeeld omdat zij andere prioriteiten hebben.
- Binnen het vso is meer ruimte voor persoonlijke aandacht voor leerlingen dan in het mbo. Veel van de voormalig vso-leerlingen hebben deze aandacht wel nodig om de overstap tot een succes te maken.

6.4 Voorwaarden om de overstap succesvoller te laten verlopen

Op grond van bovenstaande komen we tot de volgende aanbevelingen:

Schrijf de vso-leerlingen niet op voorhand af

Studenten met een vso-achtergrond vallen vaker uit in het mbo dan studenten die niet in het vso hebben gezeten. Voormalig vso-leerlingen halen ook duidelijk minder vaak een diploma. Tegelijkertijd laten

de cijfers zien dat de meerderheid van de voormalig vso-leerlingen in niveau 3 en niveau 4 wel een diploma haalt. Hoewel de overstap van vso naar mbo veel van de studenten en de opleidingen vraagt, worden er dus wel degelijk successen geboekt. Laten we dat als uitgangspunt nemen.

Zorg voor betere cijfers over instroom, uitval en studiesucces

We weten behoorlijk veel van de instroom en het studiesucces van de mbo-studenten met een vso-achtergrond. Deze informatie is echter vaak op een meer generiek niveau. Zo ontbreekt de laatste jaren de uitsplitsing tussen cluster 3 en cluster 4 in de landelijke gegevens. Ook zou het leerzaam kunnen zijn om meer te weten over de instroom, de uitval en het studiesucces in de verschillende sectoren en opleidingen. Verder weten we nog weinig over de mate waarin studenten begeleiding hebben gekregen en of dat heeft geleid tot minder uitval en een hoger studierendement. Deze informatie kan ons meer inzicht geven in waar de knelpunten zich voordoen en waar de successen worden behaald.

Vergroot de kans dat mbo-studenten die dat nodig hebben ondersteuning krijgen

Uit de opeenvolgende rapportages van de monitor passend onderwijs maken we op dat er op het terrein van ondersteuning van studenten met een hulpvraag veel is gerealiseerd in het mbo. Tussen opleidingen zijn er echter grote verschillen in wat er aan ondersteuning mogelijk is. Daardoor is het maar de vraag of studenten met een vergelijkbare ondersteuningshulpvraag op verschillende opleidingen ook vergelijkbare ondersteuning krijgen. De kans hierop wordt groter als er blijvend aandacht is voor de groep studenten die ondersteuning nodig hebben, als er schoolbrede afspraken worden gemaakt over de inzet van deze ondersteuning en als kennis en ervaringen hierover worden gedeeld.

Structurele problemen vragen om structurele middelen

Onder de instroom uit het vso in het mbo zullen altijd studenten zijn die extra ondersteuning nodig hebben. De initiatieven voor deze studenten zijn vaak afhankelijk van tijdelijke middelen. Doordat de middelen niet structureel gewaarborgd zijn, worden investeringen voor de langere termijn niet gedaan.

Voorkom dat er geen overdracht plaatsvindt van indirecte instroom

Een deel van de studenten met een achtergrond in het vso maakt de overstap naar het mbo niet direct na de afronding van de vso-school. Ze gaan bijvoorbeeld eerst aan het werk en of proberen het op een andere opleiding en kiezen pas daarna voor een mbo-opleiding. De afspraken over de overdracht die er tussen vso en mbo zijn worden dan niet meer gevolgd. Voor de mbo-opleiding gaat hierdoor informatie over de student verloren

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Literatuuroverzicht

Literatuuroverzicht

- Balans & Nederlandse Vereniging voor Autisme (2018). *Studeren op het mbo met een beperking: zorgelijke ervaringen uit de praktijk*.
- Eimers, T. & Kenis, R. (2018). *Evaluatie passend onderwijs sectorrapport mbo*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Eimers, T., Leest, B., Jenniskens, T., & Beurskens, K. (2020). *Studeren met psychische problemen in het mbo: Een verkennend onderzoek*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Eimers, T., Leest, B., Aalbers, P., Hermanussen, J., Ferket, R., & Van Schoonhoven, R. (2019). *Evaluatie en monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Tussenrapportage 2019 deel 1*. Nijmegen: KBA i.s.m. ECBO en Vrije Universiteit Amsterdam.
- Ton Eimers, Roelofs, M., Leest, B., Hermanussen, J., Scheeren, L., Ferket, R., Van Schoonhoven, R. (2022). *Evaluatie en monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Tussenrapportage 2022. Samenvattend rapport*. Nijmegen: KBA i.s.m. ECBO en Vrije Universiteit Amsterdam.
- Inspectie van het Onderwijs (2021). *De staat van het (voortgezet) speciaal onderwijs*. 2021.
- Inspectie van het Onderwijs (2022). *Technisch rapport hoofdstuk (voortgezet) speciaal onderwijs: Staat van het onderwijs 2022*.
- Inspectie van het Onderwijs (2023). *Technisch rapport monitoring (voortgezet) speciaal onderwijs. Staat van het onderwijs 2023*.
- Kopman, P. & Ledoux, G. (2018). *Doorstroom naar het mbo en succes in het mbo van jongeren uit praktijkonderwijs, vmbo-b en vso*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Ledoux, G. & Waslander, S., m.m.v. Eimers, T. (2020). *Evaluatie passend onderwijs. Eindrapport Mei 2020*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- NJi & ECBO (2021). *Succesvolle aanpakken mbo-studenten in kwetsbare posities*.
- Putman, L. & Woittiez, I. (2020). *Meer meedoen*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Roos, M., de & Bloem, M. (2014). *Uit het voortgezet speciaal onderwijs, en wat dan?* Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Schuman, H., Oosting, N., & Ommeren, C, van (2016). *Verbetering aansluiting VSO-MBO*. *Nieuw Meesterschap*, jaargang 3, nr. 4, p. 30-34.
- Steunpunt Passend Onderwijs (2020). *Bijdragen aan een succesvolle overgang van v(s)o naar mbo voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften*.
- Warps, J., Visser, de M., Lodewick, J., Termorshuizen, T. (2021). *Verkenning vervolgonderwijs. Wensen van het vervolgonderwijs betreffende kennis en vaardigheden van geslaagden uit het voortgezet onderwijs*. Nijmegen: ResearchNed.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl